

Szalma József: Összegezés az új Polgári Törvénykönyvről

ELSŐ RÉSZ: AZ ÚJ PTK. SZABÁLYOZÁSI MÓDSZERE, RENDSZERE, TARTALMA ÉS HATÁLYBA LÉPÉSE

A polgári és kereskedelmi jog egysége; a teljesség; a kontinuitás és a diszkontinuitás elméletének hatása

Bevezető

Az új Magyar Ptk. 1998.-ben, az Országgyűlés által meghozott újrakodifikálási határozatot követően¹, egy és fél évtizednyi tudományos, szakmai és országgyűlési kodifikációs tevékenység eredményeként 2013. elején az Országgyűlésben kihirdetést nyert. Ugyanakkor, 2013 decemberében a magyar Parlament meghozta az új Ptk. hatálybaléptetési törvényét. E tanulmányban egyfelől az új Ptk. (immáron: Ptk.) tartalmát, rendszerét, szabályozási módszerét és hatálybaléptetési szabályait, továbbá változtatási indítványokat és változtatásokat² szeretnénk megvizsgálni.

Monista módszer és az új Ptk. rendszere

Az új magyar Ptk.³ alapvetően Vékás Lajos akadémikus, emeritus professzor, az új Ptk. kodifikációs Főbizottságának elnöke által számos tudományosan megalapozott kiemelkedő tanulmányában meghirdetett *monista* elv szerint épült fel.⁴ Ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy az új magyar Ptk. mind az ún. kereskedelmi (státus- és dinamikus, részben), mind a szűkebb értelemben vett, felek mellérendelésén alapuló polgári jogi kapcsolatait egyaránt szabályozza.⁵

A mai nemzetközi polgári jogi, európai jogirodalom, pl. a belga, megerősíti, hogy a magánjog körébe tartozik a polgári jog (droit civil)⁶, a kereskedelmi jog (droit commercial), a nemzetközi magánjog (droit international privé), szemben a közjoggal (droit public).⁷

Ha struktúráját, azaz a *szabályozási tartalmát, tárgyát és rendszerét* szemléljük, magában foglalja (a modernizált) *institúciós* rendszert (személyek, dolgok, keresetek). Az új Ptk. ugyanis tartalmazza a személyek, dolgok és közvetetten, a polgári jogi alanyi jogosultságok, azaz az anyagi polgári jog szabályozása útján, a keresetek alapjait. Mai értelmezésében az

eredeti intézményrendszer tartalmazta mind a kötetmi jogot, mind a dologi jogot.

Ha a *pandekta rendszer* szemszögéből (usus modernus pandectarum – általános rész, személyi jog, dologi jog, kötetmek, családi jog, öröklési jog), szemléljük az Új Kódex tartalmát, akkor szabályozásának tárgyát ennek is megfelelően képezik: a bevezető (alapelvi) rendelkezések, a személyi és családi jog, a társasági és egyesületi jog, az államnak polgári jogviszonyban való részvétele, a dologi jog, a kötetmi és az öröklési jog.⁸ A pandekta rendszer leghívebb követője a német BGB. Jellemzője az „általános rész”, mely tartalmazza a „jogügylettant” és a személyek jogát. A jogügyletre vonatkozó rész a BGB-ben az összes jogügylet (pl. szerződés, végrendelet, stb) közös nevezőit szabályozza.⁹ Sem a magyar kodifikációs hagyomány (kivéve az 1900. évi első teljes Ptk tervezet), sem Új Ptk. szerkesztése nem követi az általános rész szabályozási módszerét. Ezt a részt, az ún. jogügylettani vonatkozásban, mellőzi, mert ezt úgymond „tankönyvszerű” definíciókat tartalmaz¹⁰, miközben általános voltánál fogva csökken szabályozási készsége. Ehelyett az Új Ptk. a rövid bevezető rendelkezéseket tartalmazza, továbbá a személyi jogot, a természetes és jogi személyek jogállásának részletes szabályait. A szerződési jog általános részére bízza azt amit a BGB általános része a jogügyletekre vonatkozóan tartalmaz.¹¹

Az Új Ptk. szabályozza egyfelől a *vagyoni* és *nemvagyoni* jellegű alanyi jogosultságokat. Ezek körébe tartoznak a személyhez tapadó, *nem forgalmazható* jogosultságokat (személyiségi jogok, névviseles, szellemi alkotások nemvagyoni aspektusa, kegyeleti jog, stb.). Ezeket a Ptk. főként vagyoni jogi szankciókkal, pl. nemvagyoni jellegű pénzbeli kárpótlással (sérelemdíj)¹², de nemvagyoni szankciókkal is ellátja, mint pl. a jogsérelem abbahagyására való kötelezés. Másfelől, az Új Ptk. szabályozza a forgalmazható, *forgalomképes vagyoni* jogosultságokat. A személyiségsérelemek főbb szankciója a sérelemdíj. A vagyoni jogi forgalom a szerződési jog szabályai szerint történik, főbb szankciói pedig a szerződés felbontása, megtámadhatósága és semmissége, a szerződési felelősség – a nemteljesítés, hibás teljesítés, késedelem esetén.

Más mércékkel mérve, az új magyar kódex felöleli, a *relatív* (kötetmi jellegű, inter partes hatályú) és *abszolút* szerkezetű (dologi jogi, erga omnes hatályú) polgári jogi kapcsolatokat.

A mellérendelési elv

*Szabályozási módszere*¹³ helytálló, hiszen bevezető rendelkezéseiben meghirdeti a polgári jogviszonyban a *felek* elvi egyenrangúságát, koordinációs szabályát, tehát *mellérendelését*¹⁴, – függetlenül attól, hogy jogi személyről¹⁵, mint pl. állam¹⁶, vállalkozásról, azaz gazdasági társaságról,¹⁷ egyesületről,¹⁸ alapítványról,¹⁹ vagy természetes személyről essék szó.²⁰

Világosan elválasztva ez által egymástól a *polgári jogi jogviszonyt az államigazgatási jogviszonytól*, ahol az állam és állampolgár kapcsolata a szubordinációs, *felérendelési* szabályozási módszert követi (a modern jogállamban ennek minden korlátozásával). Az új Ptk. elfogadja a mai európai doktrínát, mely szerint az állam, azaz ennek igazságszolgáltatási, vagy államigazgatási szerve, ha (kivételesen) polgári jogi kapcsolatba lép, pl. szerződést köt természetes személlyel, *nem élhet vissza egyébként fennálló legiszlációs (törvényhozási), államigazgatási, vagy igazságszolgáltatási hatalmával*, és ezek segítségével nem élhet a megelőzően alapított polgári jogi kapcsolat egyoldalú, utólagos befolyásolási lehetőségével.

Ennek megfelelően, az új Ptk. elfogadja azt, hogy amennyiben az állam, szervein keresztül jogellenesen, azaz illetékességével, hatáskörével visszaélve, *kárt okoz* állampolgárának, akkor felelős a beálló kárért, éppúgy mintha azt természetes személy jogellenes cselekménye vagy mulasztása okozta volna.²¹ Az állami kárfelelősség feltétele, hogy a károkozást az érintett rendes jogorvoslat eszközeivel megkísérelte elhárítani.²² Ebben az esetben a polgári kártérítési perben perelt állam, vagy szerve, nem hivatkozhat az egyébként szubordinált, államigazgatási, típusú jogviszonyban fennálló legiszlatív szuverenitására, szubordinációjára és ennek alapján nem mentheti ki magát a polgári jogi kárfelelősség alól. Ugyanígy, utólagos törvényével nem módosíthatja azt a szerződést, amelyet az állam, mint a polgári jogi jogviszony alanya előzetesen természetes, vagy jogi személlyel, akár vállalkozással (pl. koncessziós szerződés) megkötött. Ennek jogalapja egyfelől az új Ptk. mellérendelési elve, mely a polgári jogi kapcsolatban elvi szinten minden jogalanyra, jogi és természetes személyre nézve, egyaránt érvényes, mely szerint az állam a polgári jogi kapcsolatban az állampolgárral egyenrangú, másfelől az *általános károkozási tilalom*,²³ melynek bevezetését egyébként oly sok vita és eleinte elvitatás kísérte.²⁴ Az új Ptk. ennek mentén, összhangban a vonatkozó európai joggal, elfogadja az államigazgatási és igazságszolgáltatási jogkörben okozott károkért való felelősség szabályozását. Ám a *jogalkotási és jogharmonizációs jogkörben okozott kárfelelősséget* átengedi az uniós, közösségi jognak.²⁵ Más szóval, az új Ptk. mind a természetes, mind a jogi személyek, beleértve a vállalkozói jogviszonyokat, mind a vagyoni, mind a személyi, nemvagyoni jellegű jogviszonyait egyaránt szabályozza. Azon az alapon is, hogy az új Ptk-nak, kódex jellegénél fogva, az elvi *teljeségre* kellett törekednie.

A polgári jogi mellérendelési elvnek az új Ptk-ban három fontos további támpontja van: A *lojális (tisztességes) versenyt* meghirdető alaprendeletekben²⁶, a *fogyasztóvédelmi szerződésekben*,²⁷ és az *általános üzletkötési feltételekben*.²⁸ Ide sorolható azonban a gyártó termékfelelőssége is.²⁹ Ezek a rendelkezések a *piaci ténylegesen nem egyenlő helyzetekben*

(törvényi monopólium, szerződési monopólium kartellszerződések révén, az egyik fél tényleges gazdasági erőfölénye), a gyengébb felet, pl. fogyasztót oltalmazzák, a másik fél oldalán előforduló *piaci erőfölény egyensúlyozása* céljából. E célt szolgálják különösképpen az említett termékfelelősségről szóló szabályok³⁰, a kellékszavatosságon³¹ túlmenően.

A visszterhes szerződések különleges hatálya

A *visszterhes szerződések*³² különleges hatálya (a kölcsönös szolgáltatások feltűnő aránytalansága³³, uzoratilalom³⁴, törvénykerülő szerződések tilalma³⁵ is) a felek egyenrangúságát, a szolgáltatások kölcsönössége és relatív arányossága útján. A *laesio enormis* (a szolgáltatások szembetűnő aránytalansága a visszterhes szerződésekénél) új szabályozása, gyakorlatilag a korábbi Ptk. 201. paragrafusán alapul, némi módosítással, ami szerintem nem szokásos és nem szerencsés. Ugyanis e jogszabályt, ahol amely kódexben csak „szerepel” (OÁPtk, Code civil, stb.) csak a polgári jogi és nem a kereskedelmi jogi szerződésekre alkalmazzák. Az új Ptk. ezzel az általánosan elfogadott szabályozással szemben, ezt a szabályt mindkét (polgári, v. magánjogi és kereskedelmi jogi) szerződéstípusra egyaránt alkalmazza. Sőt, e jogszabály szankcióiról való lemondást a magánszerződésekre nézve megengedi, a kereskedelmi és fogyasztói szerződésekre nézve tiltja. Ismeretes, hogy e jogintézménynek három eleme van: (1) hogy visszterhes szerződésről legyen szó; (2) hogy kölcsönös szolgáltatások piaci értéke között a szerződés megkötésének időpontjában szembetűnő az értékaránytalanság- objektív elem; (3) hogy a szerződő felek egyike a szolgáltatások valós értéke tekintetében, tévedésben volt - szubjektív elem. Utóbbi is, „szégyenlősen”, valahogyan inkorporációt nyert.³⁶ Nos, a kereskedelmi jogban, a harmadik elem, vagyis annak hiánya a döntő. Ugyanis a kétoldalú kereskedelmi szerződésben (ha mindkét fél vállalkozó) az általánosan elfogadott vonatkozó doktrína szerint, egyik fél sem hivatkozhat a szolgáltatások valós árára vonatkozó tévedésre, mivelhogy mindkét fél professzionális és ismernie kell a valós árat. Ennél fogva a kereskedelmi szerződéseknél *ex lege* kizárt a felén túli sérelem alkalmazása. Az új Ptk. a *laesio enormis* szabályát éppen a kereskedelmi szerződések esetén nem engedi kizárni. Persze, más eset a fogyasztói szerződés, ahol az egyik fél kereskedő, professzionális, a másik nem. Tehát utóbbi lehet tévedésben a szolgáltatások valós ára tekintetében, tehát jogosult a megtámadásra. A megoldás szerintem nincs összhangban a vonatkozó klasszikus európai doktrínával.

Az *uzsora* az új Ptk-ban ugyancsak kidolgozatlan. Hiányzik a másik fél kihasználásának szintagmája tekintetében a szokásos, nyitott felsorolásszerű pontosítás, nevezetesen a rászorultsági helyzet, a függő helyzet, tapasztalatlanság, értelmi fogyatékoság, a

könnyelműség tényállásai.³⁷ Ezeket a konkretizáló, nyitott felsorolás útján előirányzott tényeket egyébként az OÁPtk³⁸, továbbá a német BGB³⁹ és a svájci Kt⁴⁰ is elő irányozza.

A *clausula rebus sic stantibus* (megváltozott körülmények) intézményét a XX. századi európai kódexek sorra elfogadták, úgy mint a tartós visszterhes szerződések szolgáltatásainak utólagos módosítási lehetőségét. Az ok: a szerződés megkötésének időpontjában előre nem látható körülmények hatására, a teljesítés időpontjában beálló szolgáltatások közötti súlyos érték-aránytalanság (*laesio enormis post factum*). Ennek kiküszöbölési lehetősége – a szorult helyzetben levő fél kérelmére – vagy a szerződés korrekciójában, vagy, a szerződés felbontásában nyilvánul meg. Ezen intézmény szinte „elbújt” az új Ptk-ban, más elnevezés alatt, de úgy tűnik, megvan. A *pacta sunt servanda* elve szerint a szerződést úgy kell teljesíteni, ahogyan szól, utólagos módosítási lehetőség nélkül. A *téorie de l'Imprevision* (Cour de Cassation Fr, 1916), megváltozott körülmények elmélete szerint, ettől az elvtől el kell térni, ha a szerződés teljesítése időpontjában, a megváltozott, a szerződés megkötésének időpontjában előre nem látható körülmények hatására, a teljesítés „elnehezült”, és ennél fogva a kötelezettet súlyos gazdasági nehézségekbe sodorná. A szerződés megváltozott körülmények miatti módosítása megvan az új Ptk-ban, de nem a szokásos elnevezés, hanem a bírósági módosítás címe alatt. A szankciók között hiányzik a szerződés felbontásának lehetősége.⁴¹

A szerződési szabadság

A *szerződéskötési szabadság* elve⁴² egyaránt érvényes a polgári jogi és kereskedelmi jogi szerződésekre. Utóbbiaknál külön hangsúlyt nyer a *vállalkozói szabadság*⁴³, mely tágabb jelentéstartalma ellenére, szerves része a szerződési szabadságnak. A szerződési szabadság szokásos doktrináris és gyakorlati tartalma szerint, a szerződő fél szabadon választja meg azt, hogy kivel köt szerződést, milyen tartalommal⁴⁴ és tárggyal (szolgáltatással), azaz milyen típusú szerződést választ, továbbá, ha a törvény mást nem ír elő, egyszerű, formátlan⁴⁵ akarat-megegyezéssel. A szerződési szabadság szokásos *általános korlátozását* a jó szokások, a közrend és a kényszerítő jogszabályok, azaz egyes tilalmak szabják meg.⁴⁶ A *különleges korlátok* vonatkozhatnak a szerződés tárgyára, formájára (kötelező alaki kellékeire), a másik fél szabad megválasztásának lehetőségére (pl. az ún. csatlakozási szerződések esetében). Amennyiben a szerződés ellentétben áll a szerződési szabadság korlátaival az elvben semmis, kivéve, ha a törvény más szankciót irányoz elő. Utóbbira példa az uzsorás szerződés érvényben tartása a szolgáltatások kiegyenlítése útján, vagy a részleges semmisség szabályai szerinti érvényben tartás, a színlelt szerződés esetén a palástolt szerződés érvényben tartása.

A semmisség, megtámadhatóság, érvénytelenség és hatálytalanság

A(z abszolút) *semmisség* jogkövetkezményei a közérdeket (die gute Sitten, l'orde public, jó erkölcs)⁴⁷, a *megtámadhatóság* (relatív semmisség) szabályai⁴⁸ pedig a felek magánérdekét (akarathibás, szerződés esetén, – mint tévedés⁴⁹, megtévesztés, kényszerhatás, v. jogellenes fenyegetés)⁵⁰ hivatott biztosítani. A *konvalidáció*⁵¹ a megtámadható, zömében akarathibás szerződések érvényesülését szolgálja, azáltal, hogy a tévedésben, megtévesztés vagy kényszerhatás alatt álló fél az előírányzott megtámadási határidőben⁵² nem él megtámadási jogával. Ide tartozik a színlelt és palástolt⁵³, valamint fiktív szerződések köre is, legalább is az új Ptk. szerint, bár szerintünk valójában nem egészen. Ugyanis az akarathibák lehetnek tudattól függetlenek (pl. tévedés), de tudatosak is, mint kényszerhatás, vagy akár a színlelés. A színlelt szerződés a tudatos, mindkét fél által szándékosan elkövetett akarathiba kategóriájába sorolható, – ennél fogva a tudatosság causa-tartalmától függően, lehetnek kerülő szerződések (Umgehungsgeschäfte), de lehetnek jóhiszemmel nem ellentétesek is. (Színleli a szerződést a gyermek, atyja halálos ágyán, azért köti meg, hogy őt megnyugtassa). Ezek az akarati és nyilatkozati elv divergenciájának ún. tudatos eltérései. Szemben a tévedéssel, mely nem tudatos akarathiba. A megtámadási határidő eredménytelen elteltével a Ptk-k rendszerinti szabálya szerint, az akarathibás szerződés ex lege érvényessé válik. A semmis szerződés nem konvalidálható, mivel az nem magánérdeket, hanem közérdeket sért.

A *konverzió* nem más, mint a semmis szerződés átalakítása más érvényes szerződéssé (pl. tilos adásvétel átalakítása megengedett haszonbérletté), felek javaslatára, szerintünk csupán bírói közreműködéssel, a szolgáltatások jogi módosításával. Pl. az adásvételi ár haszonbérletté történő átminősítésével, vagy azáltal hogy az eladott dolog nem kerül át a volt vevő tulajdonába, hanem csupán haszonbérleti alapozású jogszerű birtokában maradhat.⁵⁴

Semmis szerződés érvényben tartható akkor is, ha csupán egyes rendelkezések semmissek, s nélkülük a felek egyező akaratával, érvényben tartható a szerződés (*részleges semmisség*)⁵⁵.

Az Új magyar Ptk. alapvetően *négy típusú „érvénytelenséget”*– szerződés érvényét érintő jogkövetkezményt irányoz elő. Az első a *semmisség*, a második a *megtámadhatóság*, a harmadik az *érvénytelenség*, a negyedik a szerződés *hatálytalansága*. Az *érvénytelenségi*⁵⁶ szabályok közösek, s alkalmazásuknak, értelmezésem⁵⁷ szerint, akkor van helye, ha a többi érvénytelenségi esetben, a törvény mást nem ír elő. A *hatálytalanság*⁵⁸ tulajdonképpen, szerintem nem érvénytelenség, hiszen ez se nem közrendsérelmet, se nem akarathibát jelent.. Éppen ellenkezőleg, a szerződő felek akaratából, az ilyen szerződés hatályának

beállta halasztást (halasztó feltétel), vagy megkötését követően azonnal beálló hatálya felfüggesztést nyerhet (bontó feltétel). A hatály beállta függhet a szerződés előzetes, vagy utólagos jóváhagyásától is, amennyiben a törvény kivételesen engedélyezést, vagy jóváhagyást ír elő. Ilyen pl. idősebb kiskorú szerződése⁵⁹, vagy cselekvőképességétől részlegesen korlátozott felnőtt korú esetében szülő, vagy gyám jóváhagyása⁶⁰, vagy a koncessziós szerződés esetén az illetékes ügyintézési szerv engedélyezése.⁶¹ Az új Ptk. nem ismeri az ún. nem létező szerződés fogalmát, – ez alapvetően akkor fordulhat elő ha a felek közötti akarat-megegyezésnél félreértés (disszensz), történt vagy a szerződés tárgya eleve, kezdettől fogva (ab initio) lehetetlen. A francia elmélet a nem létező szerződésekre nézve a semmisségi jogkövetkezmények alkalmazását javasolja, kivéve a konverzió szabályát, hiszen a pl. tárgya miatt lehetetlen szerződés nem alakítható át „létezővé”.⁶²

A szerződés értelmezése

A szerződés értelmezésével kapcsolatos rendelkezés, mely mind a polgári jogi, mind a kereskedelmi jogra egyaránt érvényes, szerintem hiányos, csupán azt az egyébként általánosan elfogadott jogszabályt tartalmazza, hogy a szerződési nyilatkozatokat a szerződés egészével összhangban kell értelmezni (ún. szisztematikus értelmezés).⁶³

A kereskedelmi státusz- és dinamikus jog, a munkaszerződés

A kereskedelmi „státuszjog” (a vállalkozások jogállása)⁶⁴ az új Ptk-ban jogtechnikailag önálló könyvben, – tartalmi szempontból azonban a szűkebb értelemben vett polgári jog mintegy háttérszabályaival (pl. a személyek jogával, általános rendelkezéseivel) szerves kapcsolatban álló szabályrendszerként épül fel. Az új Ptk. kiterjesztette, szerintem helyeselhetően a jogi személyek fogalmát olyan társaságokra, melyek a korábbi Gt. szerint nem rendelkeztek jogi alanyisággal, bár aktív és passzív perlési jogképességgel rendelkeztek. A kereskedelmi „dinamikus” jog (egyes kereskedelmi szerződések) pedig a kötelmi jog különös részében, az egyes nevesített szerződések körében, található meg.

E sorok szerzője az új Ptk. kapcsán megjelentetett tanulmányában,⁶⁵ annak a véleménynek adott hangot, hogy helyesebb lett volna a *relatív monizmus* elvét alkalmazni. Vagyis azt, hogy a kereskedelmi jog státuszjogi részét külön kereskedelmi törvényben kellett volna szabályozni, mint eddig is, a meghozatala után többször módosított Gt. (Gazdasági társaságokról szóló törvény)⁶⁶ óta. Fő érvem az volt, erre nézve, hogy e része a polgári jognak más jelentős Ptk-kban (francia Cc, német BGB, osztrák ÁPtk) kódexen kívüli, külön kereskedelmi törvénykönyvekben nyertek szabályozást, és ez nemkülönben így volt a magyar kodifikációs gyakorlatban is (kezdve az 1875. évi magyar Kereskedelmi

törvénykönyvvel, újabban a Gt.-vel, 2006). A kereskedelmi jog különállásának, persze, – a polgári korszaktól kezdve, a természetes és jogi személyek jogforgalomban való részvételének elvi *mellérendelését követően* – szűkebb köre, *kevesebb helye* maradt. Mégis, kodifikációs szemszögből szemlélve, maradt egy elvi különállási érv, az, hogy a vállalkozási “státuszjog” *változékonyabbnak* mutatkozott, itthon és külföldön is, a klasszikus polgári jogi jogintézményektől. Az egyes kereskedelmi szerződéseknek, a klasszikus polgári jogi szerződéseknek, a relatív monizmus értelmében, helye van, s helyet is nyert az új Ptk-ban. Mindenképpen helyesnek tűnik a tipikus, már kialakult kereskedelmi szerződések inkorporációja (pl. hitel⁶⁷), míg a nem teljesen kiforrott, vegyes (atipikus) kereskedelmi szerződéseké, melyek több tipikus szerződés (pl. adásvétel, bérlet, hitel) kombinációjából állnak, – mint amilyen a franchising⁶⁸, faktoring⁶⁹, leasing⁷⁰, stb., ha nem is árt, szerintem nem volt érdemes beépíteni a kódexbe. Annál inkább, mert ezt az újabb kötelmi jogi reformok (pl. a 2002. évi német BGB Schuldrechtsreform⁷¹) sem vették fel a nominált (nevesített) szerződések körébe. Ugyanis ők még “fejlődésnek” vannak kitéve, alakulóban vannak, s ennél fogva „nyugodtan” rábízhatóak (voltak volna) a szerződési autonómiára, vagyis, kódexen kívül kellett volna hagyni őket, mint nedvesítetlen szerződéseket. Ugyanakkor, a vegyes (atipikus) szerződésekről szóló doktrína, mely a legtöbb bírói gyakorlatban is elfogadott, jogvita esetén, pl. a túlsúlyban levő szerződés alkalmazásának elve alapján ítéli meg, azt, hogy mely szerződés szabályait kell alkalmazni. Amennyiben pl. a vegyes, több szerződést magában foglaló szerződés kapcsán felmerült a formakötelezettség betartása, – abban az esetben, ha közülük az egyik szerződés formális, a másik konszenzuális, – az egész vegyes szerződés formálisnak minősíthető, ha benne a döntő, túlnyomó szerződés formális, tehát rá nézve, létrejövetelének feltétele a törvény által előírt alaki kellék (forma ad solemnitatem, vagy ún. lényeges, jogkeletkeztető forma).

A kodifikációs elmélet és tapasztalat szerint *fejlődésnek, változásoknak kitétt* „joganyagot”, érdemesebb a könnyebben módosítható *kódexen kívüli* (Sondergesetzgebung) jogszabályba, pontosabban, törvénybe iktatni.

A *munkaszerződés*, habár polgári jogi alapjaiban stabil (a munkaadó és a munkavállaló közötti munkaviszony létrehozására irányuló visszterhes szerződés), kiforrott, és e részében minden klasszikus magánjogi kódex szabályozást nyert (Cc,1804, BGB, 1896, OÁPtk, 1811), az új Ptk-ból kimaradt. Azzal az érveléssel, hogy ezt a szerződést, mind egyedi, mind a kollektív „változatában”, átvette az új (2011. és 2012. évek során, majd később is alapjaiban módosított) Mt. (A Munka Törvénykönyve).⁷² – Történt ez az új Ptk. doktrinárisan meghirdetett, teljességre való törekvése ellenére. Amennyi érv volt és van az egyik “póluson”, a gazdasági társaságok státuszjogának kódexbe emelésének, a stabil jogkörnyezet

kialakítása végett, annyi argumentum volt és van a másik "pólus", a munkaszerződés (legalább az egyedi munkaszerződés szintjén) stabil joganyagának beemelése mellett. Anélkül, hogy ezzel az Mt. „kiürült” volna, hiszen annak rendszerinti célja elsősorban a szociális jogosultságok szabályozása. E kétely, kérdés azonban megoldást nyert a munkajogi kódex javára, azzal, hogy e kódexben nem szabályozott részben a Ptk. vonatkozó általános háttérszabályait kell alkalmazni.⁷³

A monista és dualista kódex-disputa és a teljesség inkorporációs mértékének meghatározása az új Ptk. országgyűlési elfogadásával, kihirdetésével ugyan illetően eldőlt, – úgy tűnik, azonos helyzetekben nem teljesen konzekvens módon, – a monista elv javára. Ezért utólag szinte "teoretikusnak" tűnhet az ezzel kapcsolatos eszmecsere, megfontolás. Mégsem csupán erről van szó, ugyanis az eredeti kódexcél az volt, hogy az új kódex alkalmazásának napjától (2014. március 15), lehetőleg tartósan, ne szoruljon lényeges módosításra. Többek között, a polgári jogban oly fontos *jogbiztonság* és a *bírói gyakorlatnak* a törvény jelentéstartalmát mélyítő kialakításához szükséges változatlan jogintézményi normatartalom követelménye miatt. A kódex kétharmados törvény, nem véletlenül, hiszen arra hivatott, hogy a polgári jogviszonyokat tartósan, a polgári jog „alkotmányaként”, Vékás Lajos akadémikus szavaival élve – „világító tornyaként” – szabályozza, hozzá járulván a polgári és a kereskedelmi jogviszonyokban kívánatos *diszpozitív* (megengedő), de ugyanakkor szupletorikus vagy *szubszidiárius* (ha a szerződés nem szabályoz másként, az eredendő diszpozitív törvényi jogszabály kötelezővé válik) szabályozási hátterének kialakításához. A törvény a szerződési jogban szokásos diszpozitív szabályozási módszere helytálló, e nélkül nem képzelhető el az új Ptk.-ban a szerződési alapelvként meghirdetett *szerződéskötési szabadság*⁷⁴ (ennek ésszerű és általánosan elfogadott korlátaival, mint a jó erkölcs⁷⁵, kényszerítő jellegű jogszabályok⁷⁶, jóhiszeműség és tisztesség⁷⁷). Ennél fogva második ranghelybe került, háttérbe szorult a (rég, módosított) Ptk. szerződéseket bevezető a jogszabállyal meghatározott szerződési tartalomról szóló rendelkezés.⁷⁸

Kontinuitás és diszkontinuitás, a Csjt. és a Gt. jelentősen módosított beemelése

Az új és a régi Ptk. valamint Csjt.-s és Gt.-s (fennebb hivatkozott) tükrös kiadásai is mutatják, hogy a "rég, Ptk. iránti kontinuitás és *diszkontinuitás* elmélete tekintetében megmaradt az egyik és a másik is, utóbbi hangsúlyosabbá tételével. Számos, az időközben, a rendszerváltás után többször módosított 1959. évi IV. törvény *stabilnak mutatózó rendelkezése bekerült az új kódexbe*, de ugyanakkor kiiktatásra kerültek a korábbi Ptk. még helyenként megmaradt anachron rendelkezései. Számos *új rendelkezés* került be a kódexbe, pl. ún. sérelemdíj⁷⁹ (a nemvagyoni kárpótlás területén), továbbá egyes eddig *külön törvényben* szabályozott rész,

alapelv nyert beemelést, pl. az Inyt.⁸⁰ alapelvei⁸¹.

Az új kódex hatálybalépésével egy időben megszűnnek a Csjt., a Gt. és más törvények, arra való tekintettel, hogy a gazdasági társaságok jogállási szabályainak beemelése mellett, helyeselhetően, a *családi jog*⁸² egésze, indokoltan külön könyvben, elkülönült, a családi jogi kapcsolatok fokozott oltalmát jelentő alapelvek mentén,⁸³ bekerült a kódexbe. A családi jogi szabályozásnak helye van a kódexben, a családi kapcsolatok fokozott oltalmának érdekében, a korábbi Csjt. különállása helyett. Tévesnek mutatkozott az a rendszerváltás előtti nézet, mely szerint a különálló Csjt. jobban oltalmazza a családot, mint a kódexbe emelt családi jogi szabályozás. Ugyanis a polgári jog egésze, a mellérendelési elv, ezzel együtt a személyi jogosultságok kódexbe emelése, egymással összefüggő normákká váltak, mind magánjogi, mind társadalmi szemszögből védett kapcsolatokká alakultak át. Így a Ptk. a családi jogi kapcsolatokat egészében szemlélve jobban óvja mint a Csjt. különállása. Egyébként az európai kódexek (BGB, ABGB, Code civil, Codice civile – Olasz Ptk, stb.) a magánjogi szerves részének tekinti a családi jogot. Normatív szemszögből szemlélve, a nem csupán személyi kapcsolatot jelentő *házassági vagyoni jogi szerződés*⁸⁴ is megerősítést nyert, mely már a korábbi, módosított Csjt.-ben helyes megoldásnak mutatkozott. Ugyanis ez fakultatívva tette a módosítás előtti Csjt. kötelező közös házastársi vagyonszerzést. Ha az egyik házastárs korlátlan felelősségű társaság alapítója, a másik nem, házassági vagyoni jogi szerződés hiánya esetén, a társaság kötelmi tartozásaiért nemcsak a vállalkozás nemcsak (belső) vagyonával felel, hanem erre az ezen kívüli közös házastársi vagyon, szerzemény is „rámehet”, – ebben annak a házastársnak a hozzájárulása is, aki korlátlanul felelős társaságnak nem volt alapító tagja, tehát felszámolásának okaihoz sem járulhatott hozzá. Ami nyilvánvalóan méltánytalan lenne.

Ingyatlan-nyilvántartás és tulajdonbiztonság

Az *Ingyatlan-nyilvántartási törvénynek*, – habár eddig is számos módosítást ért meg-, várható, azaz immáron megvalósult a további módosítása, annál fogva, hogy az ingatlan-nyilvántartási alapelvek (bejegyzés, nyilvánosság, rangsor, bizalmi elv, stb.) átkerültek az új Ptk-ba.⁸⁵ Az új Ptk. az ingatlan-nyilvántartást az eddigi államigazgatási (földhivatali) hatáskörből a *bírói hatáskörbe nem telepíti*, nemcsak annál fogva, hogy nem tartalmaz eljárási, csupán anyagi jogi jellegű jogszabályokat. Egyébként e sorok szerzője számos hazai⁸⁶ és külföldi munkájában, nem egyedül a magyar civilista jogirodalomban,⁸⁷ támogatta – a tulajdonbiztonság és a beruházási bizalom fokozása céljából, a telekkönyvi eljárás bírói hatáskörbe való utalását. Azért is, mert az államigazgatási eljárásban érvényesül a diszkréciós elv, ami a bejegyzés jogkeletkeztető voltát megkérdőjelezheti. Ez nem történhet

meg a bírói hatáskör esetében, mely nem a diszkrécióhoz, hanem eleve a törvényi jogszabályokhoz kötött.

A Ptk. hatálybalépésről

A polgári jogi normák hatálybalépéséről szóló doktrínák – A polgári jogi normák időbeni hatálya

Az új polgári jogi jogszabályok pillanatnyi hatályáról szóló doktrína. A francia elméletben kifejtett, a polgári jogi normák, jogszabályok időbeni hatályáról szóló, egyik álláspont szerint, az új és a régi polgári jogi norma hatálya egymástól szigorúan elhatárolódik, a régi törvényt az új törvény, hatálybalépését követően, felváltja. Ettől kezdődően a régi törvény megszűnik, teljes egészében, helyébe az új törvény lép, függetlenül attól, hogy az új törvénynek van-e hatálybaléptetési átmeneti rendelkezése, vagy követi-e külön végrehajtását szabályozó törvény. Más lehetséges értelmezés szerint, a pillanatnyi hatály azt jelenti, hogy tartós kötelmi szerződés vagy más jogügylet esetében, a jogügylet érvényességének, létrejövetelének feltételeit, a létrejövetel időpontjában érvényes „rég”, – a teljesítés tekintetében pedig az „új” törvény szerint kell megítélni. Egyik rálátás szerint ez a megoldás nem tekinthető visszamenő hatálynak, hiszen a „rég” törvényt alkalmazza a jogügylet létrejövetelére vonatkozóan, s az új törvényt csupán a teljesítésre, azaz arra a tényállásra nézve javasolja alkalmazni, mely „átível” az új törvény hatálybalépésének idejére. Más lehetséges álláspont szerint azonban a teljesítésre vonatkoztatható új törvény alkalmazása részleges visszamenő hatályt jelentene, hiszen a következő pillanatnyi hatály semmilyen elemében nem kellene érintse a korábbi tartós jogviszonyt – sem létrejövetelére, sem teljesítésére nézve, – más szóval, a teljesítésre is a korábbi törvényt kellene alkalmazni, függetlenül attól, hogy a teljesítés időpontja már az új törvény hatálybalépése idejére esik. Ezt az álláspontot támogatja a jogbiztonság elve.

Az új polgári jogi jogszabályok jövőbeni hatályáról szóló elmélet. Ez az elmélet továbbfejleszti a pillanatnyi hatályról szóló doktrínát. Szerinte ugyanis az új polgári jogi jogszabály csak a jövőben létrejövő polgári jogi jogviszonyokra alkalmazható. Ezt követeli meg a jogbiztonság és a szerzett jogok elve.

A polgári jogi normák visszaható hatályának tilalma. Ennek értelmében, az új polgári jogi jogszabályoknak nem lehet visszamenő hatálya, az olyan polgári jogviszonyra nézve, mely az új polgári jogi normát megelőzően jött létre. A megelőző törvény hatálya idején létrejövő jogviszonyokra nem alkalmazható az új törvény. A korábbi törvény idején létrejövő tartós

polgári jogi jogviszonyra nézve a jogviszony létrehozatala időpontjában érvényes törvény szabályai a mérvadóak, függetlenül attól, hogy időközben az új törvény hatályba lépett.

A *polgári jogi normák időbeni hatályáról* szóló doktrína e változata, mely általánosan elfogadott, a *büntető jogi normák időbeni hatályáról* szóló doktrínával merőben ellentétes, mivel a büntető jog a retroaktivitást (visszamenő, visszaható hatályt) bizonyos feltételekkel megengedi. A polgári jogi doktrína ezzel szemben, a jogbiztonság és a szerzett jogosultságok tiszteltben tartásának követelménye miatt tiltja a visszamenő hatályt és csupán a jövőbeni hatályt támogatja. A retroaktivitást azonban a büntető jog is csak részben fogadja el. A *reformatio in peius* büntetőjogi tilalma szerint ugyanis egy korábbi inkriminációs jogszabály szerint jogerősen marasztalt elkövetőre nem szabható ki az új Btk. azonos bűncselekményre kirótt szigorúbb büntetése. Megfordítva azonban, amennyiben azonos bűncselekményre nézve az új büntetőjogi jogszabály enyhébb szankciót irányoz elő, az enyhítés a korábban jogerősen elítéltekre is kiterjeszthető. A büntető jogban érvényes a *nullum crimen sine criminae et sine lege* szabálya, mely szerint amennyiben az előző törvényben adott cselekmény nem volt a Btk. különleges részében tiltott, korábbi „elkövetője” nem büntethető. A Btk. részleges visszamenő hatálya arról szól, hogy a korábban inkriminált bűncselekmények új, azonos bűncselekmény kapcsán előírányzott inkriminációja esetén, a már jogerősen elítéltekre nézve előírányzott kedvezőbb szankcionálása visszamenő hatállyal érvényesíthető. Ami összhangban áll az általánosan elfogadott európai jogszabályokkal. Ezekben az általánosan elismert szabályokban nyilvánul meg a büntetőjogi retroaktivitás (visszamenő hatály) kivételes engedélyezése és főszabály szerinti tilalma.

A *polgári jogi deliktumokra* nézve, véleményem szerint *nem alkalmazható a korlátozott büntetőjogi retroaktivitás*, annál fogva, hogy a büntetőjogi inkriminációs módszer *egyedi* (minden egyes bűncselekményt előre, pontos tényállással körülírja), a polgári jogi pedig *általános* (tilos másnak kárt okozni). Elvben formális logika követésével, nem is lehetséges az új törvény által az „új” deliktum előírányzata. Ezt azonban esetleg cáfolhatná az új magyar Ptk. esetében, legalább szankció szintjén, a sérelemdíj, melyet a korábbi többször módosított Ptk. szó szerint nem ismert, ha nem számítjuk a személyiségi jogok megsértése körében, a pénzbeli kárpótlást. Ha számítjuk, akkor *nihil novum sub solem*, – nincs új a nap alatt. Ha a sérelemdíj mégis „újfajta” polgári jogi deliktumból következne, akkor az új jogszabályt a polgári jogi jövőbeni hatály elvének értelmében nem lehetne korábbi, ennek szabályozása előtti esetekre kiterjeszteni.

Az új polgári jogi törvények pillanatnyi hatálybalépésének és a jövőbeni hatályának elve gyakorlatilag azt jelenti, hogy a *későbbi törvény a tartós jogügyletek esetében „hatályban*

*tartja” a „rég*i” jogszabályokat, esetünkben a korábbi Ptk-t. Másként nem is lehet.

Ugyancsak problémát jelenthet a jövőbeni hatály alkalmazása az *elévülési jogszabályok* területén, amennyiben az új polgári törvény a korábbihoz képest egyazon jogviszonytípusra nézve, egymástól eltérő, azaz rövidebb, vagy hosszabb elévülési, vagy elbirtoklási határidőt szab meg. Ebben az esetben felmerül a kérdés, mely elévülési határidőt kell alkalmazni – az „új”, avagy a „régi”, törvény szerinti határidőket. Ha a visszaható hatály polgári jogi elvi tilalmából indulunk ki, akkor annak a törvénynek az elévülési határidejét kell alkalmazni, amely a jogkeletkeztető jogügylet idején hatályban volt. Ami azt jelenti, hogy a „régi” és „új” elévülési határidők sokéves párhuzamos alkalmazása elengedhetetlen, amennyiben van jogi koherencia. Vagyis, ha konzekvens a jövőbeni hatály és a visszaható (visszamenő) hatály tilalmának átmeneti, hatályba léptető normákba való beágyazása. Nota bene, az új Ptk. lehetővé teszi az elévülési határidő szerződési módosítását.⁸⁸

Ez, és egyéb civilista hatálybaléptetési problémákra az új magyar Ptk. átmeneti rendelkezései nem válaszolnak, ezt a hatálybaléptetési (Vhr.) rendelkezéseire bízzák.

Az új magyar Ptk. átmeneti. és hatálybaléptetési rendelkezéseiről – a választ az új kódex az új Ptk. Vhr. rendelkezéseitől várta el

Nos, mit „mond” maga az új Ptk. a hatálybaléptetésről? A törvénykönyv igencsak pragmatikus, csupán a hatálybalépés napját irányozza elő, 2014, március 15.-ét.⁸⁹ Ami fontos, szimbolikus dátum, helyeselhetően mást „ünnepel”, mint az 1959. évi IV. törvény, mely ennek hatálybalépését anno 1960. május elsejét tűzte ki. Az új hatálybalépési szimbólumváltás határozottan támogatható. Egyébként azonban a hatálybalépés, mint fennebb vázoltuk, korántsem csupán szimbólumkérdés. Vegyük figyelembe, hogy a klasszikus Ptk-k egyike-másaika, mint pl. a német BGB *vacatio legis*-e négy évig tartott (1896-1900), nem annyira a századváltási szimbólum miatt, hanem a végett, hogy a korábbi joghoz képest, számtalan újítást tartalmazó új polgári törvénykönyv megismerésére elegendő időt nyújtson a korábbi joghoz „szokott” jogalkalmazókhöz és jogkövetőkhöz. Az új magyar Ptk. esetében, mely nemkülönben számos újítást tartalmaz, a megismerési *vacatio legis* határideje (kihirdetéstől hatálybalépésig), ehhez képest, viszonylag rövid, mindössze 15 hónapra „zsugorodott”. Persze, van rá európai polgári jogi kódex-hatálybaléptetési példa, mely ezzel kb. egyidejű, ennél rövidebb, vagy hosszabb. A kérdés azonban nem csupán jogösszehasonlítási statisztikai, vagy tapasztalati jellegű, hiszen a szerzett alanyi jogosultságok oltalmát, vagy azok elvesztését (elévülés, ennek megszakadása vagy felfüggesztése, jogvesztő határidők, tartós jogügyletek érvénye és teljesítése, stb.), a rövid megismerési idő esetleg érintheti.

A klasszikus európai polgári jogi kódexek hatálybaléptetési szabályrendszere és a polgári jogi normák időbeni hatálya

Vannak a klasszikus európai Ptk.-k között olyanok, melyek hasonlóképpen, mint az új magyar Ptk, nem tartalmazzak a hatálybalépés időpontján kívül más, elvi jellegű rendelkezést, – pl. jövőbeni, vagy pillanatnyi hatályról szólót, s ezt átengedik a külön hatálybaléptetési törvénynek. Ilyen pl. a német BGB. Vannak azonban olyanok is, amelyek magában a kódexben egyes rendelkezések hatálybalépési vagy alkalmazási rendelkezéseket tartalmazzak (mint pl. a társaságok átalakulásának törvénnyel való összehangolásának határidejére vonatkozó jogszabályok, az osztrák OÁPtk, svájci Kt., vagy a francia Cc. eseteiben).

A német BGB hatálybaléptetési rendszere. A német BGB kihirdetését követően (1896), a törvényhozó külön hatálybaléptetési törvényt hozott, mely azonban a törvénykönyv újabb módosításait követően (1994,1997, 2002.,2004. években), ezekhez idomulóan módosult.⁹⁰ A kihirdetést (1896) követő *vacatio legis* elteltével (1900), a *BGB-vel egyidőben léptek hatályba az ún. kódexen kívüli polgári jogi jellegű törvények* (Sonder- und Nebengesetze), vagy azok módosításai, mint a Polgári perrendtartásról szóló törvény, a Csődtörvény, Kényszerárverezési törvény, kényszerigazgatási törvény, telekkönyvi rendtartás, peren kívüli eljárásról szóló törvény.⁹¹ A német törvényhozó korabeli eredeti szándéka az volt, hogy a Ptk-n kívüli anyagi jogi és eljárási jogi jogszabályok a Ptk-val egy időben, előbbivel *összhangban* hozva kerüljenek alkalmazásra. Az új magyar Ptk. esetében ez másként történt, pl. a Pp. reformjának kezdete 2011-re tehető, a Ptk.-tól függetlenül, hatálybalépését jóval megelőzve történt meg, bár esetleg megmutatkozhatott volna, és megmutatkozott, hogy a kettő egymással „harmonizációs” kapcsolatban, függésben áll, vagy állhat, hiszen a Pp. az anyagi jogosultságok érvényesítését szolgálja.(Végül is megmutatkozott, hiszen igaz, hogy időközben ennek teljesskörű reformjára sor került, úgyszólván az új Pp. már az új Ptk. hatályba lépése után, 2018. januárjában lépett hatályba).⁹² Ugyanez történt a magyar Munka Törvénykönyvével, jelentős módosítására az új Ptk. előtt került sor⁹³. A BGB-től külön kódexben szereplő Kereskedelmi törvénykönyv polgári jogi kódexszel való kapcsolata fennforog, úgy mint *lex specialis* (derogat legi generalis), ennél fogva a két törvény kölcsönös hatálybaléptetési szabályokat feltételezett, ott ahol a Ptk a Kereskedelmi törvénykönyvnek háttérszabályait tartalmazza.⁹⁴

Az Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv (ABGB, 1811), melyet napjainkig, több mint. nyolcvan módosítást ért meg, bár ezektől alapjaiban nem rengett meg⁹⁵, meghozatala idején nem tartalmazott komplex hatálybaléptetési rendelkezéseket. Igaz ugyan, tartalmazott egyes

birodalmi területekre való kiterjesztéséről szóló császári pátenseket (rendeleteket), pl. a történelmi Magyarországon ezen az alapon alkalmazást nyert 1852-től 1861-ig (az Országbírói Értekezletig), a végeken azonban ennél tovább. Ugyanakkor a hatálybaléptetéssel kapcsolatosan szabályozza a korábbi és új elévülési határidők kollízióját, azaz alkalmazási módját.⁹⁶

A francia Ptk. (Code civil, 1804) meghozatala idején úgyszintén nem tartalmaz hatálybaléptetési rendelkezéseket, de szabályozza az új elévülési határidőket, elsősorban a kötelmi kereseteket. Az (ingón szerzett) tulajdon elévülhetetlen, az 1913. évi erre vonatkozó kódexen kívüli törvény értelmében.⁹⁷ A mai francia jogirodalom szerint e külön törvény kiürült tartalmú, anachron, „túlhaladott”.

A svájci Kt (kötelmi törvénykönyv, 1911)⁹⁸ meghozatala óta számos módosításon esett át, de alapjaiban megmaradt napjainkig, úgy mint a svájci Ptk-hoz kapcsolódó, de önálló kódexben szabályozó törvénykönyv. A svájci Kt eredeti, törvénybe foglalt átmeneti rendelkezése⁹⁹ rövid két szakaszból állt: (I.) Módosítja a svájci Ptk. (1907. dec. 10) egyes rendelkezéseit, azaz megszünteti azokat, mint pl. 58,51. paragrafusait.(II.) Megszabja, hogy a Kt 1812. január 1.-én lép hatályba, gyakorlatilag 10 hónappal a kihirdetést követően, ugyanennyi vacatio legis-szel. A svájci Kt-t meghozatala óta 51 módosítás érte. Mindegyiket hatálybaléptetési szabályok kísérték.¹⁰⁰

A magyar Ptk. hatálybaléptetési rendszere.

Időközben a Magyar Közlönyben¹⁰¹ kihirdetést nyert a 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről, melynek 71. paragrafusa szerint e törvény (Ptké rövidítéssel) egy időben a Ptk (rövidítéssel) hatálybalépésével, 2013. március 15.-én lép hatályba.¹⁰²

A törvény tartalmazza egyfelől (1) általánosnak minősíthető jövőbeni hatályról szóló rendelkezést, valamint (2) az új Ptk. egyes könyvei szerinti hatálybaléptetési szabályokat.

Az általános rendelkezés: a jövőbeni hatály. Az általános rendelkezés szerint, ha e törvény eltérően nem rendelkezik a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk) *hatálybalépését követően a) keletkezett tényekre és jogviszonyokra, b) valamint megtett jognyilatkozatokra* kell alkalmazni.¹⁰³ Szerintem e törvény világosan kimondja, az európai és a magyar jogban és doktrínában elfogadott *jövőbeni hatály* elméletét, mely szerint az új Ptk. csupán a *hatálybalépése után keletkezett tényekre és jogügyleti nyilatkozatokra alkalmazható*. Helyeselhetően, világosan *elhatárolódva a visszamenő hatálytól*.

Az egyes könyvek szerinti hatálybaléptetés. A visszamenő hatály elvi szintű megszabását követően a Ptké. az egyes könyvekhez fűződően szabályozza a hatálybalépést. Ezekben a rendelkezésekben adott jogintézmény kapcsán részleteiben szabályozza a jövőbeni hatály alkalmazását, így pl. a Ptk. második könyvéhez fűződően a cselekvőképességi szabályok¹⁰⁴ ezzel gondnoksági szabályok tekintetében a folyamatban levő eljárásokra nézve, beleértve a jogorvoslati eljárásokat is, az új Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.¹⁰⁵ Ezek szerint az új Ptké. a *pillanatnyi hatály* fentebb vázolt elméletét érvényesíti, ami szerintem eltérés a valódi jövőbeni hatály elvétől. Mivel itt fontos státuszjogi kérdésekről van szó, véleményem szerint a jogbiztonság elve miatt a régi Ptk-t és kísérő törvényeit kellett volna alkalmazni a már megkezdett eljárásokra nézve.

A Ptk. *személyiségi jogokra* vonatkozó rendelkezéseinek¹⁰⁶ hatálybaléptetése kapcsán a Ptké. vissza tér a valós jövőbeni hatály elvéhez. Ugyanis megszabja, hogy a Ptk. személyiségi jogok megsértésének szankcióira vonatkozó rendelkezéseit a hatálybaléptetését követően történt jogsértésekre kell alkalmazni.¹⁰⁷

A Ptk. Harmadik Könyvéhez, azaz a *jogi személyekhez* kapcsolódó Ptké. átmeneti rendelkezések a jogi személyek általános szabályaihoz,¹⁰⁸ az egyesülethez és az alapítványhoz,¹⁰⁹ a gazdasági társaságokhoz, az egyesüléshez, valamint az egyes cégformákhoz,¹¹⁰ a szövetkezethez¹¹¹ fűződnek.¹¹² A jogi személyekre vonatkozó általános szabályok híven tükrözik a jövőbeni hatály elvét. Ennek értelmében azon jogi személynek, amelynek nyilvántartásba vételi eljárása – ideértve a változás bejegyzésére irányuló eljárást, az átalakulást, az egyesülést és a szétválást is – a Ptk. hatálybalépésekor folyamatban volt a többi külön törvénynek az össze hangolása, azzal, hogy az utóbbiaknak 2014. március 14.-én kell megfelelnie. A Ptk. hatálybalépését megelőzően a jogi személy a nyilvántartásba már bejegyzett, valamint a bejegyzés alatt álló jogi személy a Ptk. hatálybalépést követő első létesítési okirat módosítással egyidejűleg köteles a Ptk. rendelkezéseivel összhangban álló továbbműködésről dönteni, és az erről szóló döntéshozó szervi határozatot is köteles a nyilvántartó bírósághoz benyújtani.¹¹³ A gazdasági társaság mely a Ptk. hatálybalépéséig már bejegyzett, vagy bejegyzés alatt áll, a Ptk. hatálybalépését követő első létesítő okirat módosítással egyidejűleg köteles a legfőbb szervi határozatot a cégbíróságnak benyújtani. A cégeknek a döntés hiányában a Ptk-t 2016. március 15.-étől kell alkalmazniuk. A korlátolt felelősségű társaságoknak az előbbi határidőig kell összhangban a Ptk.-val törzstőke emeleést kell végrehajtani, vagy átalakulni.

A Ptk. Negyedik Könyvéből kiemelném a *házasság személyi és vagyoni* vonatkozású rendelkezések¹¹⁴ hatálybaléptetését szabályozó Ptké¹¹⁵ rendelkezéseit, melyek a *jövőbeni*

hatályt támogatják. Így pl. a Ptk. házasság felbontására vonatkozó rendelkezéseit akkor kell alkalmazni, ha a házassági bontóper a Ptk. hatálybalépését követően indították. A különvagyonhoz tartozó tárgy helyébe lépő vagyontárgy közös vagyonná válása kapcsán az ötévi házassági életközösség tartamát a házasság megkötésétől kell számítani.¹¹⁶

A Ptk. Ötödik Könyvéhez (dologi jog) kapcsolódó átmeneti rendelkezések közül¹¹⁷ külön figyelmet érdemel ama elvi jellegű rendelkezés, mely szerint, ha e törvény másként nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépésekor dologi jogviszonyokkal kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra a Ptk. rendelkezéseit kell alkalmazni.¹¹⁸ A birtok és birtokvédelem, a túlépítés, elidegenítési és terhelési tilalom, elbirtoklás, hozzáépítés, átépítés, beépítés és a ráépítés, valamint a zálogjog Ptk.-s rendelkezéseit hatályba léptető jogszabályok is, a jövőbeni hatály talaján állnak.¹¹⁹

A Ptk. Hatodik Könyvéhez (kötelmi jog)¹²⁰ fűződő átmeneti rendelkezések¹²¹ alaprendelkezése szerint, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépésekor fennálló kötelmekkel kapcsolatos, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra – ideértve az e tények, illetve jognyilatkozatok által keletkezett újabb kötelmeket is – a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni. A felek megállapodhatnak abban, hogy a Ptk. előtt kötött szerződésüket teljes egészében az új Ptk. hatálya alá helyezik a kötött szerződésüket teljes egészében az új Ptk. hatálya alá helyezik.¹²² Tehát a kötelmekre egyaránt érvényes a jövőbeni hatály, kivéve, a régi Ptk. érvényének idején keletkezett kötelmekre nézve a felek megállapodtak az új Ptk. alkalmazásában. Ez tulajdonképpen jogügyleti, „akaratlagos” visszamenő hatály, ami azonban megengedhető, hiszen a rendelkezés fakultatív (vagylagosan) jogválasztó jellegű. A deliktumok kapcsán a Ptk. a Ptk. kárért való felelősségre és kártalanításra vonatkozó rendelkezéseit a hatálybalépését követően tanúsított károkozó magatartás – ideértve a mulasztást is – esetén kell alkalmazni.¹²³ A Ptk. biztosítási szerződésekre vonatkozó rendelkezéseit¹²⁴ a Ptk. hatálybalépését megelőzően tett ajánlat esetében az ajánlatnak megfelelően létrejött biztosítási szerződésre is alkalmazni kell, ha az a Ptk. rendelkezéseinek megfelel és annak alapján a biztosító kockázatviselése a Ptk. hatálybalépését követően kezdődik.¹²⁵

A Ptk. Hetedik Könyvéhez (*Öröklési jog*) kapcsoló átmeneti rendelkezés szerint, ha a törvény másként nem rendelkezik, a Ptk. öröklési jogot szabályozó rendelkezéseit hatálybalépése után megnyílt öröklésre kell alkalmazni. Ugyanez vonatkozik a végintézkedésre, a Ptk.-t csak a hatálybalépését követő végintézkedésre kell alkalmazni.¹²⁶ A

Ptk. rendelkezéseit hatálybalépése előtt létrejött öröklési szerződésre alkalmazni kell, ha a szerződéses kikötés a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos rendelkezések szerint nem lenne érvényes, de a Ptk. szabályai szerint érvényes, és az öröklés a Ptk. hatálybalépése után nyílt meg.¹²⁷

A Ptké záró rendelkezései tartalmazzák a *felhatalmazó* rendelkezéseket, annak érdekében, hogy bizonyos, törvényben megszabott esetkörben, pontosabban tényállás-körben, a *Kormány rendeletével* szabályozzon.¹²⁸

Végül a Ptké nevesíti azokat a törvényeket, amelyek a Ptk. hatálybalépésének napján *hatályukat veszítik*,¹²⁹ többek között a korábbi Ptk., a Gt., a Csjt., a termékfelelősségről szóló törvény, stb. Nekem úgy tűnik, hogy ezeken túlmenően, nagy számban lesznek, lettek olyan törvények, amelyeknek kiiktatására méltán nem került sor, de azokat össze kell, kellett hangolni az új Ptk.-val, azaz módosítani.

MÁSODIK RÉSZ: AZ ÚJ PTK. ÉS VÁLTOZÁSAI

Egyértelmű, hogy az új Ptk. a korábbi többször módosított Ptk-hoz képest jelentős változásokat hozott, melyek a *kontinuitás elméletét* nagy részben megcáfolták. Az új Ptk. hatályba lépése után a *módosítási indítványozásokat* az Országgyűlés 2016. június 13/15-i keltezéssel elfogadta az új Ptk.-t érintő törvényjavaslatot (T/10528). A változások szakaszosan, 2016. július 1.-én, 2016. október 1.-én illetőleg 2017. július 1.-én léptek hatályba. A Módosítási Javaslat általános indoklása szerint a Novellák nem érintik a Ptk. egészét. A javaslat ugyanis a jogi személyekről szóló Harmadik Könyv néhány szakaszát kivéve, és az öröklési jogot szabályozó Hetedik könyvre nem vonatkozik. A módosítások a zálogjogot érintik, bevezetvén az önálló (nem járulékos jellegű) zálogjogot, pontosabban az önálló zálogjog meglévő rendelkezéseit újraszabályozzák. A Módosítások a Második Könyvben a Ptk. személyiségi jogokra vonatkozó szabályait kiegészíti, azzal, hogy beviszi az Alaptörvény V. Cikkében megjelenő azon szabályt, amely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy a magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.¹³⁰ A Módosítások továbbá vonatkoznak a Ptk. Harmadik könyvére is, mégpedig a vezető tisztségviselő felelőssége tekintetében. Ezentúl, a vezető tisztségviselő az általa, szerződésen kívül, harmadik személynek okozott káráért, a jogi személy felelős. Amennyiben a kárt szándékosan okozta, a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felelős az okozott kárért. A Ptk. Negyedik Családi Jogi Könyvében figyelemmel az Alaptörvény XVI. Cikkére, a Módosítás szerint a nagykorú gyermekek kötelesek gondoskodni a rászoruló szülőkről, a külön törvényben előírányzott feltételekkel. Az

ötödik Dologi Jogi Könyvben a zálogjogi rendelkezések nyertek változást, azzal, hogy a járulékos, főleg hitel szolgálatában, biztosítékként megjelenő járulékos zálogjog mellett a nem járulékos jellegű, önálló zálogjog gyökeresen új szabályozást ért meg. A Módosítások az óvadék intézményét is a zálogjog körébe integrálta. A Hatodik, Kötelmi Jogra vonatkozó Könyvben a Módosítások az írásbeli alakhoz kötött jogszabályokra vonatkoznak. Az általános fidúcia-tilalom enyhítésére is sor került, olyan értelemben, hogy e tilalom ezen túl kizárólag a fogyasztói ügyletekre vonatkozik. A Módosítás a Hatodik Könyvön belül az értékpapírhoz vonatkozik, azzal, hogy ennek csupán elvi rendelkezéseit tartja meg.

Az elvi, a kódexnek hatályba lépése előtti és utáni építő jellegű, jobbító szándékú tudományos és szakmai kritika egy része arról szólt, hogy az új Kódex nem vette elfogadható mértékben figyelembe az 1928. évi Mtj.-t (*Magánjogi Törvényjavaslat*). Annak ellenére, hogy ez értékes jogalkotás volt, és ma is tartalmaz időtálló rendelkezéseket. A Kódex megalkotója nem fogadta el azokat az érveket, melyek szerint a vállalkozói jogot külön törvényben, kereskedelmi törvénykönyvben kellene kodifikálni, a vállalkozói státuszjog változásoknak kitett jellegére nézve, valamint a magyar kodifikációs hagyományokra (1875. évi önálló *Kereskedelmi Törvénykönyv*) tekintettel.

Voltak kritikák és dilemmák a kódex és a külön törvények kapcsolatáról.¹³¹ Ez különösképpen a telekkönyvi (bírói) és kataszteri (földhivatali) ingatlan-nyilvántartás tekintetében mutatkozott meg.¹³² A kérdés eldőlt a kataszteri rendszer elfogadásával. Igaz, voltak érvekkel alátámasztott álláspontok, amelyek a kataszteri rendszer (mely ügyintézési hatáskörben valósul meg) helyett a (bírói által vezetett) telekkönyvi rendszert helyezték előnybe, mint a tulajdon-jogbiztonságot „jobban”, alkalmasabban szolgáló rendszert. Ugyanis a kataszteri rendszerben az ügyintézési fölérendeltségi elv az erga omnes hatást és a bejegyzési elvet megkérdőjelezheti. Ezzel szemben, a telekkönyvi rendszerben a bíróságot csak a törvény kötelezi, a telekkönyvi bíróság felsőbb bíróságok által nem utasítható. Ennél fogva voltak érvek, amelyek a tulajdonbiztonság érdekében a telekkönyvi rendszer mellett szóltak. Végül is a kataszteri rendszer nyert elfogadást az INYT által.

Az új Ptk. egyébként helyeselhetően elfogadta és sikeresen inkorporálta az ingatlan-nyilvántartásnak hagyományos magyar és Európa szerte elfogadott alapelveit és ezeket kiemelte az INYT-ből és átemelte a Ptk.-ba.

Igen komoly kérdésként merült fel a *munka szerződés szabályozása*, azaz a munkajog és a polgári jog kapcsolata.¹³³ Ezt a szerződést az új Ptk. nem vette fel. Bár a magyar jogirodalomban komoly érvek hangzottak el és ez ügyben jelentős tudományos publikációk sora jelent meg, melyek szerint e szerződés polgári jogi aspektusának kódexben volt volna a

helye, legalábbis alapvonulataiban. A Ptk. nevesített kötelmi szerződéseinek körébe felvette a munkaszerződéssel „rokon” vállalkozói szerződést. A munkaszerződést azonban a Munkajogi törvénykönyvre bízta, alapjaiban és részleteiben. A 2012. évi (azóta már többször módosított) Mt.¹³⁴ e szerződés tekintetében időben „megelőzte” az új Ptk-t, ami kodifikációs szempontból nem volt előnyös, azaz szokásos, hiszen ez a szerződés alapvetően polgári jogi jellegű. Vagyis a polgári jog egészéhez illeszkedően áll függő viszonyban. A polgári jog mellérendeltetési szabályait figyelembe véve. A felérendeltség érthető, de csupán a munkavégzés utasíthatósága tekintetében. Ez jelentős és elfogadott sajátossága a munkaszerződésnek. A hagyományos, klasszikus európai Ptk-k (BGB, ABGB, Code civil, svájci OR), a munkaszerződést, jelentőségére való tekintettel, alapjaiban, mint nevesített szerződést szabályozták, nem hagyván ezt a külön törvényhozásra.

Az Mt. átvállalta a *munkajogi szerződési és deliktuális felelősség szabályozását* is, kérdés, hogy mindenben helytállóan és helyesen. Hiszen a Ptk.-k általában a munkajogi felelősséget is (alapjaiban) maguk szabályozzák, mint különleges felelősségi alakzatot. Ennek „eredménye” az lett, hogy az új Ptk.-val szemben, mely elfogadja a *teljes kártérítés* elvét, az Mt. a munkáltató kártérítési felelősségét *törvényi limitációs* szabályokhoz fűzte, úgy tűnik, hogy az alkalmazott, vagy munkavállaló terhére.

Egy berlini, néhány évvel ezelőtti német-magyar- magyar német tudományos tanácskozáson, egy német professzor, kodifikációs referátumom kapcsán, azt a „fogas” kérdést tette fel nekem, hogy mi lenne, ha a munkaszerződést az új magyar Ptk. átvállalná, hiszen ez esetben „*kiürülne*” az Mt. *szabályozási tartalma*. Erre akkor csupán azt tudtam válaszolni, hogy a munkaszerződés alapjaiban ugyan polgári jogi szerződés, ám az általa létrehozott munkaviszonyhoz a közjog számos szociális jogosultságot fűz, mint társadalom - egészségbiztosítás, és ezt nevezi a jog szociális jognak, de ez is gyakran, vagy előfordulóan munkajog elnevezés alatt „*füz*.”¹³⁵ Tehát a munkajog a munkaszerződés Ptk-ba való átutalásával magánjogként szerepelhetne, de a munkaviszonyhoz fűződő szociális jogosultságok közjogi jellegűek és Ptk-n kívüliek. Nincs, nem lehet szó tehát a „*kiürülésről*”. Csupán arról, hogy a munkajog magánjogi elemeinek Ptk-ba való (esetleges) áttelepítése esetén az Mt. egy része a Ptk-hoz, másik része pedig szociális joghoz fűződhetne. Utaltam arra is, hogy a német jogban megkülönböztetést nyert az egyedi munkajog (individual-Arbeitsrecht) és a kollektív (szociális) munkajog. Az egyedi munkajog a munkáltató és a munkavállaló között, munkaszerződéssel létrehozott, alapjaiban magánjogi kapcsolat, a kollektív munkajog pedig egyfelől a kollektív munkaszerződésekből és a törvényből fakadó, főszabályként közjogi jellegű, szociális jogosultságokat jelenti

A jogágak osztályozásával foglalkozó belga jogirodalom szerint¹³⁶ a „droit social”, a szociális jog alatt értendők azok a rendelkezések amelyek a munka szervezésére és a szociális biztonságra vonatkoznak. Ezek a jogszabályok közül a magánjogba tartoznak a munka- és szolgálati jogviszony, a közjoghoz pedig a szociális biztonság szervezésére vonatkozó szabályok.

Hozzá fűzném, hogy a szociális jog (mely a fenti értelemben vagylagosan a „munkajog” elnevezést is viseli) jelentős kapcsolatban áll a versenyszféra gazdaság teljesítőképességével, ami leegyszerűsítve, a munkaszerződéshez, a munka megbecsüléséhez fűződik. A vállalkozások érdeke az, hogy vállalkozási, vagy közszolgálati munkaviszony esetében ágazati vagy országos szinten megköthető kollektív szerződések útján biztosítsák a munkának, egyes munkavállalói csoportok, típusok számára, a minimális munkabér-limitáció útján történő szociális méltánylását, de a jó munkának az egyedi munkaszerződés révén, az ennél nagyobb megbecsülésének lehetőségét. Az egyedi és a kollektív szerződések jogi kapcsolata, rendszere munkát ösztönző eredményhez kell vezessen. A kollektív szerződések joga komoly, legalább évszázados európai tapasztalatra mutatnak vissza. Az ún. „abszolút liberalizmus”, melynek voltak korabeli (XVIII. sz.) negatív hatásai az angol és más európai országokban csökkentette a szociális kiadásokat a tőkenövelés érdekében. De ez destimulálta a munkát, ennek kreatív teljesítőképességét és hosszú távon a vállalkozások sikerét. Ezért alakult ki az európai jogban az a törekvés (kezdvé a XIX. század. második felétől és a XX. századi európai jogfejlődés során), hogy nemcsak a kollektív szerződések, hanem a törvényi jogszabályok útján ösztönözzék, biztosítsák a szociális jogosultságokat. Kialakult az a nézet, hogy a kollektív szerződések által egyes munkatevékenységek végzőinek megszabja a minimális bérösszegét, alsó határát és ezt az egyedi szerződéseknek alsó határaként tiszteletben kell tartani, ami hozzá járul a munka és a tőke együttműködéséhez és a szociális béke megteremtéséhez.

A vállalkozások közötti *verseny*, a nem lojális aspektus kizárása céljából, az anti-monopolisztikus törvényhozás és a tisztességtelen versenyjog - szabályozás jelentős korlátozásokat vezetett be. Az új magyar Ptk. e tekintetben megkísérelte nevesíteni a Tpt. által általánosan, majd tipikus eseteiben előforduló tényállásokat. Nem véletlenül. A figyelem középpontjába a tisztességtelen verseny, továbbá a *fogyasztóvédelem* került.¹³⁷ Ezek a rendelkezések, céljuk, rendeltetésük szerint, értékes részei az új magyar Ptk-nak.

A kritikák és a változtatási indítványok, melyek az új Ptk. Országgyűlés által meghozott (eddig) törvényi módosításaihoz vezettek, néhány fontos jogintézményt érintettek. Ezek között szerepelnek, mint fennebb már röviden utaltunk rá, pl. a *fiduciárius* (biztosítéki

tulajdon-átruházási szerződések) általános tilalmának feloldása, enyhítése, a természetes személyek körében.¹³⁸ Az új Ptk. ezzel szemben a vállalkozói jogviszonyokra nézve engedélyezi az angolszász jogból származó *trust*-ot (azaz a bizalmi vagyonkezelést), azaz a német jogban is ismert *Treuhandgeschäfte*-t. Azzal a különbséggel, hogy a német BGB kötelmi jogi reformja (2002-2006) során az ilyen típusú szerződést nem vette fel soraiba.

A ki nem érlelődött és még „fejlődésben levő” egyes *atipikus* kereskedelmi jellegű szerződéseknek, az új Ptk-ba való bevitele, is előfordulóan kritikát kapott. Olyan értelemben, hogy a kódexbe bevitt változatot túlhaladta a szerződéskötési gyakorlat. A kritika annál inkább érdemel megfontolást, mert ezek a szerződések sem kerültek be a BGB-be, a nevesített szerződések körébe e kódexnek alapos kötelmi jogi reformja során. A Ptk. módosítási javaslatai ezeknek a szerződéseknek a kiiktatására irányultak. Ha ezeket egyáltalában kodifikálni, vagy szabályozni kell, akkor a kódexen kívüli külön törvényben van a helyük. Az alakulóban, „fejlődésben” levő szerződések kodifikálása nem tanácsos, mert a kódex „megállítja” e szerződések szerves fejlődését. A szerződéskötési akaratszabadság körébe tartozik, hogy a szerződő felek a kényszerítő jogszabályok tiszteletben tartásának feltételével szabadon alakítsák ki a szerződés tartalmát, akár tipikus, azaz nevesített, akár atipikus, nevesítetlen vagy vegyes szerződésekre vonatkozóan (pl. factoring, leasing).

A jogügyleti *jogértelmezési* szabályok, az európai és talán a magyar doktrínához képest hiányosak, hézagosak. Ezeknek pótlásáról egyelőre nem szólnak a módosítások.¹³⁹

A jogügyletek *alakisági* rendelkezései is hézagosak tűnnek. Az új Ptk. helyesen hirdeti meg a szerződéskötési szabadsághoz tartozó szóbeliség (solo consensu) elvét. Az ettől való eltérést az ingatlan-nyilvántartási törvényre, továbbá a közjegyzői törvényre, továbbá a Ptk. egyes nevesített szerződésekre vonatkozó rendelkezéseire bízva. Habár a főszabályhoz képest a kivételek alaprendelkezései a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános rendelkezések körébe tartozna. Ennek a szabályozásnak csupán egy „hátulütőjét” említeném meg. Az új Ptk. szerint a biztosítási szerződés alapvetően konszenzuális. Ez azonban vitatható, komoly elemzést érdemel.

Figyelemre méltó vitát váltott ki az ún. *független, v. önálló zálogjog* intézménye.¹⁴⁰ A új Ptk. ezt a hatályba lépése előtti változatában pozitív állásfoglalás ellenére, kizárta. A „bankok” úgy gondolták, hogy ez, mint absztrakt, jogcím nélküli jogügylet jó, da az állampolgárok ez ügyben nemigen jártak, vagy járnának jól. Ezért a kizárás nekem indokoltnak tűnt. A klasszikus magánjog definíciója szerint a zálogjog járulékos és nem önálló jog. Esetünkben pl. ez azt jelenti, hogy a zálogszerződés követi a főszerződés, pl. hitel sorsát. Ha az utóbbi semmis, a zálog, mint hitelbiztosítási szerződési is semmis, vagy amennyiben a záloggal

biztosított főszerződés felbontásra került, akkor ezzel egy időben a zálogszerződés is felbontottnak tekinthető. Az absztrakt, önálló zálogjoghoz ilyen következmények nem fűződnek. Az absztrakt zálogjognak az a „hátral utóje”, hogy a zálogba adó in fraudem legis kijátszható. Itt most nem a végrehajtási eljárásban alkalmazható törvényi, jogszabályi alapon, hanem a jogügyleti alapon létrejövő zálogjogról van szó. Az önálló zálogjog létjogosultságának megkérdőjelezését a klasszikus magyar magánjogi doktrína és a szabályozási tervvezeték, javaslat is megerősítik. Az új Ptk. módosításaira irányuló indítványozások, banki kezdeményezésre, szívesen vették, (immár módosítás útján) a független zálogjogot, szerintem ez ügyben nem helyeselhetően.

Az új Ptk. módosításai a *szavatossági és fogyasztói jogvédelmet* is érintették. Az új Ptk. a fogyasztó fogalmát kizárólag olyan természetes személyekre vonatkoztatta, akik adott jogügyletben, szakmájuk, önálló foglalkozásuk vagy üzleti tevékenységük körén kívül járnak el.¹⁴¹ A változás szerint, bevezetésre kerül a vállalkozás is, amelyet a Ptk. a fogyasztó „ellentétéként”, vagyis a fogyasztói jogok szavatolójaként definiál.

Módosításra kerültek az *óvadékkal* kapcsolatos korábbi Ptk. rendelkezések is. A 2017. január 17.-ei módosítás értelmében, amennyiben a kaució (óvadék) összege a havi bérleti díj háromszorosát meghaladja a túlzott mértékű biztosítékot a bérelő kérelmére a bíróság csökkentheti.

Az új Ptk. módosításai szerint, megnőtt a *vállalkozás ügyvezetőjének felelőssége*, vagyis, a jogi személy vezető tisztségviselője - ilyen minőségben másnak okozott káráért olyan értelemben, hogy a jogi személlyel egyetemlegesen vonható felelősségre. Ez kiterjed a cég volt ügyvezetőjének a cég fedezethiánya miatt ki nem egyenlíthető hitelezői követelések iránti helytállásra.

Az új Ptk. módosításai kiterjedtek az *értékpapírhozra*. A cél az volt, hogy megteremtse a Ptk. és a Tőkepiacról szóló 2001. évi CXXX. törvény (Tpt.) összhangját. A módosítás szerint a Ptk. ezentúl csupán az értékpapír fogalmát és alapvető szabályait tartalmazza. Rajta kívül kerülnek az értékpapírjog eljárásjogi szabályai és a tőkepiaci szabályozásra tartozó rendelkezések, amit a jövőben a tőkepiaci törvény fog szabályozni.

Amit a módosítások (átfogóan) nem érintettek, ami azonban fontos kérdés, az nem más, mint az *elévülés*, azaz az elévülési határidőknek a szokásos *kógens* volta helyett, az új Ptk. által teljes mértékben megtörtént *diszpozitív*vé tétele.¹⁴² A hazai jogirodalom kételkedett, hogy helyeselhető-e a Ptk. azon megoldása, mely szerint a törvényben előírt irányított elévülési határidők, tartamuk tekintetében a felek jogügyleti akaratával befolyásolhatók, pl.

rövidíthetőek. Ez ugyanis befolyásolhatja a kötelelem bírósági érvényesíthetőségét, mivel az elévülési határidő rövidítése előbbre hozza a kötelelem természetes kötelemmé válásának időpontját a törvényihez képest és ezáltal bírói úton történő érvényesíthetőségét. A német reformált kötelmi jogban van ugyan az elévülési határidők tartamára nézve korlátozott diszpozitivitás, mégpedig arra az esetre, ha az elévülési határidő jogügyleti változtatása az adósnak és a hitelezőnek érdekeit egyaránt oltalmazza.¹⁴³ Az új Ptk. azonban (úgy tűnik) általános érvénnyel hirdeti meg az elévülési határidők diszpozitivitását. A svájci kötelmi jogban pedig ezek a határidők egyértelműen és kizárólagosan, kivétel nélkül, kőgensek. Minden esetre, a jogügyleti úton „engedélyezett” elévülési határidőnek a törvényihez képest való rövidítése a kötelezett (adós) terhére és a jogosult (hitelező) javára történik. Megfordítva, a jogügylettel meghosszabbított elévülési határidő a hitelező terhére történik és az adós javára szolgál. Az elévülési határidők diszpozitivitása szerintem nem szolgálja a jogbiztonságot, mivel a követelés bírói úton történő érvényesíthetősége nem a törvény szavától, hanem a felek jogügyleti akaratától függ, vagy függhet.

Ugyancsak vitatható és vitatott megoldása az új Ptk.-nak a többes károkozás esetében elvi és általános szinten elfogadott *egyetemleges felelősségre* vonatkozó megoldása, miközben a szokásos szabályozás az okozatossági és szubjektív felróhatósági hozzájárulás szerinti primárisan osztott felelősség.¹⁴⁴ A többes károkozás esetében előirányzott egyetemlegesség ugyanis a római jogtól számítva napjainkig, kivétel, bármennyi is ezeknek száma, – elsődleges az osztott felelősség. Ugyanis az egyetemleges felelősségnek a hátránya az, hogy az károsult, hitelező által perelt, akár a kárhoz legkevésbé hozzá járuló károkozó viseli a visszkereseti per végezetéig a teljes kárt. Lehet, hogy a jövőben ennek a rendelkezésnek (többes károkozáshoz fűződő általános egyetemlegesség) is lehet majd átértékelése. (Olyan értelemben, hogy a többes károkozás esetében főszabályként a vétkességi – szubjektív felróhatósági vagy oksági hozzájárulás szerinti osztott felelősség érvényesülne. Kivételként, szerepelhetne az egyetemlegesség, pl. oly módon amint a svájci Kt. előírja. Eszerint, amikor polgári jogi deliktum egyidejűleg kimeríti a büntetőjogi inkrimináció tényállását, de úgy, hogy a tettes, társtettes, felbujtó, stb. egymással tudatos, vétkes kapcsolatban álltak, egyértelműen egyetemleges felelősséget von magával, hiszen a kárt a résztvevők tudatosan, szervezeten és együtt tervezve okozták).

HARMADIK RÉSZ: ÖSSZEFOGLALÓ HELYETT

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, kisebb „hibái” ellenére, rendkívül jelentős jogalkotás. Jellemzője az elvi szinten történő teljességre való törekvés – helyet hagyván azonban a kódexen kívüli törvényeknek. Olyan polgári jogi jogviszonyok aktuális

szabályozása érdekében, melyek változásnak vannak kitéve. Szabályozási módszeréhez tartozik a mellérendelési elv, a polgári jog alanyainak elvi egyenrangúsága. Kiemelt helyet nyert a szerződési autonómia, mely magával vonja a kódex szabályainak diszpozitivitását. Kivételt képeznek ezen autonómia korlátai, a jóhiszem, a jó erkölcs és a kényszerítő jogszabályok, továbbá a személyiséget, a családot és vagyont védő kártérítési jogszabályok. Ezen a téren előrehalásként állapítható meg az általános károkozási tilalom, mely az európai kódexek általánosan elfogadott alapvető rendelkezésének számít. Az öröklési jog területén a kódex elfogadja a szokásos törvényi, végrendeleti és szerződési öröklési jogcímeket, a végrendeleti szabadság és a köteles rész szimbiózisát. A hatálybaléptetési szabályok, az európai kódex-doktrína és szabályozási gyakorlat értelmében, helyeselhetően hirdetik meg a Ptk. jövőbeni hatályát és a visszamenő hatály tilalmát. A Ptk. országgyűlési kihirdetésétől 2014. március 15.-éig tartó egy és fél éves *vacatio legis* rövidnek tűnt, annál fogva, hogy a Ptk. nem kevés újdonságot hozott a korábbi, a rendszerváltástól kezdődően többször módosított 1959. évi IV. törvény rendelkezéseihez képest, aminek megismeréséhez kellő idő lett volna szükséges. Enyhítet a rövid határidőn az a körülmény, hogy a Ptk. számos kiadást ért meg, beleértve a kommentárokat és a tükrös szerkezetű (rég és új Ptk. szabályainak összevetését szolgáló) kiadványokat. A vállalkozási jog státusz- és dinamikus részének bevitele a kódexbe nem kevés, gyümölcsöző, *pro et contra* vitát eredményezett. Habár a kereskedelmi és a polgári jogviszonyok rokonságban vannak, a kereskedelmi jog egységes kódexbe emelése, nem vesztette el sajátos ismérveit. A családi jog külön könyvbe való inkorporációja helyeselhető, mert ezt a klasszikus kódexek szabályozási gyakorlata régtől elfogadta, mégpedig a család, a házasság, a gyermek, fokozott polgári jogi oltalma céljából. A kódex szerkesztői külön kiemelik, hogy az új Ptk. megalkotása során beépítésre került az Európai Unió vonatkozó irányelvi joga, különös tekintettel a fogyasztóvédelemre, a termékfelelősségre. A versenyjog területén a Ptk. a tisztességtelen verseny eseteit pontosítja. A Ptk. meghozatala óta történő alkalmazása során előforduló hiányosságainak céljából módosításokra került sor és nem kizárható, hogy ezekre a jövőben is sor kerülhet a Ptk. jobbítása céljából.

1 Ld. *Szalma* József, *Rekodifikation des ungarischen Gesetzbuches aus dem Jahre 1959* (beginnend im Jahre 1998), *Annales Universitatis Scientiarum Budapestensis de Rolando Eötvös nominatae, Sectio Iuridica, Budapestini*, 2002, 2062. oldal; *Szalma* József, *A jog változó és változatlan jegyei – Pikler Gyula elméletének fényében, mai szemmel*, Valóság, Budapest, 2017.

2 Az Igazságminisztérium, a Kormány döntése alapján, 2015-ben Téziseket fogalmazott meg

a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény felülvizsgálatához, melynek indokai, többek között, a hitelintézetek forint lejáratí összhangjának szabályozásáról szóló 20/2015 (VI.29.) MNB rendelet, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) és az MNB 2015. február 23.-án közzétett jelentése, a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 575/2013/EU rendelet (ún. CRR rendelet). Ezt követte a T/10528. számú, Törvényjavaslat a Ptk. módosításáról, melyet 2016. májusában Magyarország Kormánya nevében Dr. Trócsányi László Igazságügyminiszter nyújtott be.

3 A *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény*, Magyar Közlöny, 2013. évi 31. szám, kihirdetve 2013. febr. 26.-án. Ld. in: Vékás Lajos (szerk.) és Gárdos Péter (szerk. munkatársa) *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, Complex Wolters Cluwer, Budapest, 2013), Bevezető, op. cit., 15-25. old., első könyv, 29-34. old.) nem tartalmaz adatot az új törvénykönyv elfogadásának, kihirdetésének időpontjáról. Szól azonban arról, hogy a bevezető rendelkezések meghatározzák e törvény hatályát, szabályozási területét és alapelveit. (Op. cit., 29. old.). Ld. továbbá, in: Magyar Polgári Jog, *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013.évi törvény tükrös szerkezetben (a hatályos joganyaggal)*, lektorálta: + Prof. dr. Bíró György; közreműködött: dr. Puzstahelyi Réka és Révész Katalin, Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Lícium Art, 2013, I-II. kötetét. E kiadvány I. kötetében foglalt Előszó (11.old.) szerint az Országgyűlésben történő kihirdetés napja 2013. február 26.-a volt. Az új Polgári Törvénykönyv (2013.évi V. törvény), Novissima Kiadó, Budapest, 2013. c. kiadvány szerint (op. cit., 3. old.), a törvényt az Országgyűlés a 2013. február 11.-i ülésnapján fogadta el. Gárdos Péter, *A Polgári Törvénykönyv (Ptk. 1959-Ptk 2013, Gt. 2006-Ptk. 2013, Csjt. - Ptk. 2013)*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, Wolters Kluwer, Budapest, 2013. c. tükrös szerkezetű kiadvány (op. cit., 13. old.) szerzője előszavában nem tesz említést az új Ptk kihirdetési időpontjáról. A szerző az „új” és a „rég” Ptk. tükrös szerkezetű párhuzamos megjelentetésének alapjául a „rég” (a rendszerváltást követően többször módosított) Ptk. 2013. jan. 1.-én hatályos szövegét veszi.

4 A monista és dualista (polgári jogi és kereskedelmi jogi kodifikációs egységének és különállásának dilemmáját e sorok szerzője, Kötelmi jog – szerződés és kártérítés, Újvidék, Forum, 1985. c. kötetében fejtette ki, majd latin betűs szerb/horvát belgrádi és újvidéki kiadásaiban (pl. Obligaciono pravo – Kötelmi jog, Novi Sad-Újvidék, PFNS, 2009, 38. old.), elemezte. A monista elméletet *Franciaországban Carbonnier Jaques*, Droit civil, Presses Universitaires de France, Paris, 1957. III. kötet, 287, 297, 505. oldalán fogalmazta meg. Szerinte a kötelem azért egységes, mert közös nevezője a szerződési szolgáltatás, és ennek szankciója a szerződés megszegésével járó kárfelelősség, ami kihat a kodifikációs szempontokra is, vagyis a kódex egységes jellegére. A kötelem egységes, a szolgáltatás,

fogalmában nyilvánul meg, nincs második kötelem, hiszen a kárfelelősség a szerződésben vállalt kötelezettség megszegésének szankciója. A kötelem struktúrája eszerint: a szolgáltatás – a diszpozíció és a kötelem megszegéséből eredő kártérítés – a szankció. A dualista felfogást a *német jogelmélet* alakította (*Amire*, majd *Gierke*, *Schuld und Haftung im älteren deutschen Recht*, 1910), mely szerint a kötelem két önálló tartozást jelent, az első a primáris (elsődleges), a második a szekundárus (másodlagos). A primáris kötelem értelmében a kötelezett a szerződésben foglaltakat kell teljesítse (*Schuld*), a szekundárus kötelezettség pedig nem más, mint a primáris kötelezettség megszegése és az ezáltal létrejövő szerződési kárfelelősség (*Haftung*). Ld. *Binder*, *Zur Lehre über Schuld und Haftung*, *Iherings Jahrbücher*, 77., 75. és 163. old. Egyébként a fennebbi német és francia elméleti diskurzus ellenére, maradt mind a német, mind a francia jogban a kereskedelmi státuszjog kódexen kívüli külön törvényben történő napjainkig megmaradó szabályozása (*Code de Commerce*, Fr., *Handelsgesetzbuch*, D). A svájci Kt. ettől eltér, magában foglalja a kereskedelmi státusz- és dinamikus jogot, hasonlóképpen mint az új magyar Ptk, vagy a Holland Ptk. Mindenesetre, az egy törvénytestbe való foglalása a kereskedelmi és polgári jognak, még nem jelenti a kereskedelmi státusz- és dinamikus jog sajátosságainak mellőzését, egybeolvasztását, mintegy a polgári jog „kereskedelmiesítését” és a kereskedelmi jog „polgári jogiasítását”. Ezek a különbségek a kereskedelmi jogi kódexrészben, *lex specialis* alapon, az új magyar Ptk-ban is helyeselhetően kifejezésre jutottak.

5 Ld., *Harmathy Attila*, *Process of Transition and Commercial Law in Central and Eastern Europe*, in: *Ziegel, Sh. Lerner* (Hrsg, *New Developments in International and Consumer Law*, Oxford, 1998, 367-382; *Harmathy Attila*, *Entwicklung des ungarischen Privatrechts*, in: *Hundert Jahre Bürgerliches Gesetzbuch, Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel-Osteuropäischen Sprachraum seit dem Inkrafttreten des BGB*, Budapest, Eötvös Loránd Universität, Fakultät für Staats- und Rechtswissenschaften, 2006, 56-66. old.; *Vékás Lajos*, *Szükség van-e a kereskedelmi magánjogra*, *Magyar Jog*, Budapest, 1998/44, 705-714. old.; *Vékás Lajos*, *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*, Budapest, 2001.; *Vékás Lajos*, *Az új Ptk. koncepciója és tematikája*, *Magyar Közlöny, Különszám*, Budapest, 2003. február 10. Megjegyezhető, hogy az UNIDROIT modell-törvényei, a szerződési jog területén, igaz, nagyon sok közös nevezővel, külön kódextestekben szabályozzák, „modellezik” a szűkebb értelemben vett polgári jogi (*Principles of European Contract Law -1997*) és a nemzetközi kereskedelmi szerződéseket (*Principles of International Commercial Contracts-1994*).

6 A *belga Code civi* – legutoljára módosítva 2004-ben – szerint a polgári jog felépítése a következő: személyek (art. 1-111) – természetes és jogi személyek, ezek jellemzőivel, pl. a névviselés, tartózkodási hely, állampolgárság, cselekvőképesség – art. 371-515; a házasság

és a tartási kötelmek – art. 144-228 ; a család – art. 312-370; a bontás – art. 229-311; a dolgok – art.516-543; a tulajdon – art. 544-577. és 2279-2280, a szolgalmak – art. 578-599; a kötelmek – art. 1101-1200, 1225-1370. ebben többek között a szerződés érvényességének feltételei, szerződés hatálya, felbontása, -art. 1018-1101, 1107; házassági vagyoni viszonyok, – art.1387-1581; következnek az egyes szerződések és végül az öröklési jogi szabályok. A belga kódex tehát nem tartalmazza a kereskedelmi jog státuszjogi részét. Ld. in: Fr. *Alexandre, C. Delrée*, *Notions de droit civil, de boeck, Bruxelles, 2011, 12-140. oldal.*

7 Ld. Fr. *Alexandre, Avocat honoraire au barreau de Bruxelles, Juge supplement honoraire au tribunal de 1-e instances de Bruxelles, mise à jour par C. Delrée; Avocat au barreau de Liège, notions de droit civil, mise à jour 2011, Notions de droit civil, de boeck, Bruxelles, 2011., 7-8. old.*

8 V. ö. : *Földi András és Hamza Gábor, Római jog, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2010., 6. oldal.*

9 Ld. *Hamza Gábor, A modern jogrendszerek tagozódása és a római jogi tradíció, Állam- és Jogtudomány, 40 (2004), 1-19. o.; Hamza Gábor, Beitrag zur Geschichte der Kodifikation des Bürgerlichen Rechts in Ungarn, in:Hundert Jahre Bürgerliches Gesetzbuch, Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel-Osteuropäischen Sprachraum seit dem Inkrafttreten des BGB, Budapest, Eötvös Loránd Universität, Fakultät für Staats- und Rechtswissenschaften, 2006, 11. old.*

10 Habár az új magyar polgári jogi kódex mellőzi az általános részt, s ezt a személyek jogával „helyettesíti”, a magyar jogirodalom, nemcsak didaktikai alapon, keresi az általános, közös nevezőket és különbségeket tartalmazó polgári jogi és kereskedelmi jogi jogintézményeket. Tehát olyanokat is, amelyek közösek a szűkebb értelemben vett polgári és a kereskedelmi jogviszonyok intézményei számára, de olyanokat is, melyek a természetes személyek és jogi személyek jogállásának sokrétű és árnyalt sajátosságait mutatják ki. Ld. pl. *Kecskés László, Magyar polgári jog, Általános rész, II., A személyek joga, Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 1999, egyes jogi személyek, 154-227.old.; Sárközy Tamás, A jogi személy elméletének átalakulása, Budapest, 1985; Nochta Tibor, Juhász László, Szécsényi László, A gazdaság jogi szabályozása, szerk. Nochta Tibor, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2008, 2010., I. kötet, 18-19. old.; Bíró György – Lenkovics Barnabás, Általános tanok, Novotni Kiadó, Miskolc,1998 – a magánjog egysége és részterületei, 20.-22. 23-25., a magánjog történeti fejlődése, 30-50. old., a polgári jog rendszere, 51-57. old.; Jobbágyi Gábor, Személyi jog, Miskolc,1995; Barta-Fazekas-Harsányi-Miskolczi, Osváth, Újváriné, Kereskedelmi szerződések, Novotni, Miskolc, 1998, 11-19. old. A hagyományos magyar jogelméletben, ld., *Schwarz**

Gusztáv, A jogi személy magyarázata, Budapest, 1906; *Moór Gyula*, A jogi személyek elmélete, Budapest, 1931; *Kauser Lipót*, A jogi személyről, Debrecen, 1948.

11 Ld. pl., *Szalma József*, O kodifikacionom istorijatu mađarskog građanskog prava i o novom Mađarskom građanskom zakoniku (A magyar magánjog kodifikációjának fejlődésmenetéről és az új magyar Polgári Törvénykönyvről, angol nyelvű összefoglalóval: On the History of Codification of Hungarian Civil Law and the New Hungarian Civil Code), Anali Pravnog fakulteta u Beogradu (a belgrádi Egyetem Jogi Karának Kari Tudományos Actája), vol. 62., 2014/2. szám.

12 Ld. *Szalma József*, Sérelemdíj és a személyiségi jogok megsértésének magánjogi szankciói az európai és a magyar jogban, Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum, XXI, Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK, Budapest, 2018,1-285. oldal.

13 Ld. erről, *Vékás Lajos* (szerk.) és *Gárdos Péter* (szerk. munkatársa), A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Complex Wolters Cluwer, Budapest, 2013), Bevezető, op. cit., 22.-25. old. Ld. továbbá, a szerző következő kodifikációval és ennek elméletével kapcsolatos tanulmányait: *Szalma József*, Rekodifikation des ungarischen Bürgerlichen Gesetzbuches aus dem Jahre 1998 (beginnend im Jahre 1998), Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, milenniumi kötet, ELTE ÁJK, Budapest, Tomus XLI-XLII/2000-2001,57-69. old.; *Szalma József*, Tárgyi és alanyi felelősség, különös tekintettel a magyar Ptk rekodifikációjára, ELTE ÁJK Acta facultatis, XXXVIII-XXXIX, Ann.2001-2002, Budapest, 20-67. old; *Szalma József*, Kodifikáció vagy (és) inkorporáció, a Ptk újrakodifikálásának módszere, különös tekintettel a Konceptió I és II. változatára, valamint a normatív szöveg elkészítésére, Polgári jogi kodifikáció, HVGORAC, Budapest, 2003, V.évfolyam, 5, szám, 23-27. oldal; *Szalma József - Prugberger Tamás*, Természetjog és polgári jogi kodifikáció, Magyar Jog, Budapest, 2003/3 sz. 129-139. old.; *Szalma József*, A munkaszerződés, Sectio Iuridica et Politica,tomus XXI/2, 2003, Miskolci Egyetem ÁJK tudományos actája, 117-130. old; *Szalma József*, Deák Ferenc, a jogtudós - a magyar polgári jogalkotás, köz- és magánjogi kodifikációk megalapozója, Acta facultatis, tomus XL, ELTE ÁJK, Budapest, 2003, 225-253. old.; *Szalma József*, Dienst- und Angestelltenerfindung im ungarischen Recht, Annales, ELTE ÁJK, tomus XLVII, Budapest, 2006, 299-314. old.; *Szalma József-Prugberger Tamás*, Arbeitsvertrag und Vertragsinstitute im öffentlichen Dienst, Pravni život (Jogélet a Szerbiai Jogásszövetség tudományos folyóirata), Belgrád, 12. sz. 4. kötet; 721-739.old.; *Szalma József*, Szabályozási módszerek a magyar polgári jogban, in: A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990-2005 - Jog, rendszerváltozás, EU-csatlakozás, szerk. *Jakab A., Takács Péter*, I. kötet, Bibliotheca Iuridica, ELTE ÁJK tudományos Kiadványai, Acta

Congressum, 15. kötet, Gondolat Kiadó – ELTE ÁJK, Budapest, 2007, 669-680. old.; *Szalma* József, Közösségi, közös és eltérő elemek a polgári jogi kodifikációban – különös tekintettel a többször módosított magyar Ptk rekodifikációjára – Jogtudományi Közlöny, Budapest, 1999/6. sz., 245-252, Zusammenfassung, 248. old; *Szalma* József, Ajándékozási szerződés – különös tekintettel az európai polgári jogi kodifikációkra, valamint az új magyar Ptk Konceptiójára, Jogtudományi Közlöny, Budapest, 2004/5. sz., 169-180. old.; *Szalma* József, Causa (Rechtsgeundlage) bei Obligationsverträgen, Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Sectio iuridica, tomus XLVIII, Budapest, 2007, 257-282. old ; *Szalma* József, Az Új Magyar Polgári Törvénykönyv az inkorporációs szabályozás szempontjából, Magyar Jog, Budapest, 2008/1. sz. 10-15. old.; *Szalma* József, Az Új Magyar Ptk. tervezetről (2008), Magyar Jog, Budapest, 2008/11. sz., 797-808. old.; *Szalma* József, Az összehasonlító polgári jogról, – Tézisek a polgári jog harmonizációs, konvergenciális, divergenciális és univerzális tendenciáiról, Jogtudományi Közlöny, Budapest, 1996/2. sz. 245-252. old.; *Szalma* József, Reflexiók az Új Ptk. tervezeteire a polgári jogi felelősségi alapelvek tekintetében, Jogtudományi Közlöny, 2008/1 sz. 497-504. old.; *Szalma* József, Differenzierung zwischen bürgerrechtlichen und strafrechtlichen Haftung in der Doktrin und Kodifikationen des 19. und 20. Jahrhunderts, Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Tomus I, Budapest, 2009, 187-211. old.; *Szalma* József, Entwicklungstendenzen bei der Abgrenzung der zivilrechtlichen von der strafrechtlichen Haftung, Journal of European History of Law, 2012/3. sz., Brünn, 32-43. oldal; *Szalma* József, A precedensjogról, Új Magyar Közigazgatás, Budapest, 2011/11. sz. 37-41. old.; *Szalma* József, Az Új Magyar Polgári Törvénykönyvről – jobbitó szándékú észrevételekkel, Valóság, Budapest, 2012, 10-22. old. Ld. továbbá, *Szalma* József, Građanskopravni i trgovinski ugovori (Polgári jogi és kereskedelmi szerződések), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Újvidéki Egyetem Jogtudományi Karának Kari tudományos Közlönye, 2010/2. sz. 37-64. old., angol nyelvű abstracttal. *Szalma* József, Arbeitsvertrag – Kodexfrage oder einheitliches Arbeitsrecht im ungarischen Recht, Journal on European History of Law, Vol. 2013/4, No 2., 118-122. oldal.

14 A 2013. évi V. törvény 1:1 paragrafus (első könyv, bevezető rendelkezések, – A törvény hatálya) értelmében e törvény a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait.

15 Ld. a 2013. évi V. törvény 3:1-3-48. paragrafusait. Ld. a kodifikációs módszerre vonatkozó tanulmányunkat: *Kodifikáció – Tanulmányok – Szakmai tájékoztató a Budapesti Nyári Egyetem hallgatói számára*, ELTE ÁJK, szerk. Dr. Takáts Péter (C Horváth Tibor, Mezey Barna, *Szalma* József, Szilágyi Péter, Vékás Lajos, Varga Csaba – ELTE ÁJK), Budapest, 2002. (Ebben a szerző, *Szalma* József: *A polgári jog kodifikációjának általános módszerei és a Magyar Ptk. rekodifikációja*, 40-70. old.)

16 Ld. a 2013. évi V. törvény 3:405-3:406. paragrafusait. A Ptk 3:406 paragrafusa előírnyozza az állam helytállását a polgári jogi kötelezettségeiért, akkor is, ha polgári jogviszonyból fakadó kötelezettségére nincs költségvetési fedezet. A Ptk 3:405. paragrafusa szerint (1) az állam a polgári jogi jogviszonyban jogi személyként vesz részt. (2) Az államot a polgári jogi jogviszonyokban az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter képviseli..

17 Ld. 2013. évi V. törvény 3:88-3:377. paragrafusait.

18 Ld. a 2013. évi V. törvény 3:63-3:87. paragrafusait.

19 Ld. 2013. évi V. törvény 3:378-3:404. paragrafusait.

20 A 2013. évi V. törvény Második könyvében (Az ember mint jogalany), majd ennek III. részében (személyiségi jogok), meghirdeti a *személyiségi jogok általános védelmét*, – a személyiség szabad érvényesítése és az emberi méltóság megőrzése céljából (2:42. paragrafus, 1, 2. bek.). A törvény nevesíti a *személyi jogosultságok körét*, ezek pedig: a) az élet, a testi épség és egészség; b) a személyes szabadság, a magánélet és a magánlakás oltalma; c) a személy hátrányos megkülönböztetésének tilalma; d) a becsület és a jó hírnév oltalma; e) a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog; f) a névviselési jog oltalma; g) a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog oltalma (2:43 paragrafus); h) a kegyeleti jog oltalma (2:5. paragrafus). A titoktartás azonban nemcsak a természetes személyek személyiségi jogainak oltalmát szolgálják, hanem a *vállalkozások* joggal oltalmazott érdekeit is, ugyanis az új Ptk. előírnyozza az *üzleti titokhoz* valamint a *védett ismeret* jogát is (know-how) (2:47. paragrafus). A Ptk. továbbá oltalmazza a külön törvényben szabályozott szerzői és iparjogvédelmet, azzal, hogy a hatálya alá tartozó kérdésekben a Ptk szabályai mérvadóak. (2:5 paragrafus). A személyiségi jogsértés *szankciói*: a) a jogsértés megállapítása; b) a jogsértés abbahagyása; c) elégtételnyújtás; d) a sérelmes helyzet megszüntetése és a jogsértést megelőző állapot helyreállítása; e) a jogellenesen szerzett vagyoni előny átadása – a *condictio indebiti* (jogalap nélküli gazdagodás) alapján. A személyiségi jogsérelem általános szankciója a kártérítési felelősség (2:53). A kárfelelősséget a közigazgatási jogkörben okozott személyiségi jogsérelem esetén a közhatalmi jogot gyakorló személlyel szemben kell érvényesíteni. Bírói jogkörben okozott személyiségsérelem esetén a felelősség az eljáró személyt terheli. (2:51. paragrafus, 1-3 bekezdés).

21 Ld. a 2013. évi V. törvény, LXXI fejezetét: *Felelősség a közhatalom gyakorlásával okozott kárért*, ebben Felelősség a közigazgatási jogkörben okozott kárért (6:548. paragrafus); Felelősség a bírósági, ügyészségi, közjegyzői és végrehajtó jogkörben okozott kárért /6:549. paragrafus, (1) bekezdés/.A közigazgatási jogkörben okozott kárért a közhatalmat gyakorló

jogi személy tartozik felelősséggel, vagy ha az nem jogi személy, a közigazgatási szerv, melynek keretében az eljáró közigazgatási szerv működik. /6:548. paragrafus (2) bekezdés/. A perlés feltétele, hogy a károsult élt a közigazgatásban rendelkezésre álló rendes perorvoslattal, és az ebben az eljárásban hozott határozatnak bírói felülvizsgálatának jogával (közigazgatási per) ,- amennyiben ezekben az eljárásokban a kár nem volt elhárítható. A bírósági, ügyészségi, közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott kárért való felelősségre a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy az alperes a bíróság, Legfőbb Ügyészség. Ha az eljáró bíróság nem jogi személy, a kárigényt az eljáró bíróság illetékességi területén működő jogi személyiséggel rendelkező bírósággal szemben kell érvényesíteni. /6:549. paragrafus (1) bekezdés/.

22 Ld., 2013. évi V. törvény, 6:548 paragrafus – felelősség közigazgatási jogkörben okozott kárért.

23 Ld. a 2013. évi V. törvény 6. könyvének negyedik részét – Felelősség a szerződésen kívül okozott kárért, ebben a 6:518 paragrafust (*A károkozás általános tilalma* felcímmel), mely szerint a törvény tiltja a jogellenes károkozást.

24 Ld. *Bíró György, Szalma József* (szerk.), *Kötelmi jogi kodifikációs tanulmányok* (2003-2005), Novotni Kiadó, Miskolc, 2005, ebben a szerző: A polgári jogi (szerződésen kívüli és szerződési) felelősség alapelvei – különös tekintettel az új Ptk. koncepciójára, 51-99. old., ebben a károkozás általános tilalmáról, ld.a 83. oldalon kifejtett érveket. *Miskolci Bodnár Péter* e kötetben – *Kontraktuális és deliktuális károk elhatárolásának nehézségei* c. tanulmányában, (100. -144. old., 101. old.), vitatja a 2002. és 2003. évi kötelmi felelősségi jogra vonatkozó javaslatokat, melyek egymástól „élesen“ elválasztják a szerződési és deliktuális felelősséget.

25 Ld. *Kecskés László*, *EU-jog és jogharmonizáció, bővített negyedik kiadás*, HVGORAC, Budapest, 2011, ebben: *A jogalkotási és a jogharmonizációért való kárfelelősség összekapcsolódása, az állami kárfelelősség megalapozása a nemzetközi jogban, az Európa Tanács és az Európai Közösség jogában, Korlátozott immunitás*, 706-709. old.; *Kecskés László*, *Perelhető-e az állam, Immunitás és kárfelelősség*, Budapest, 1988, 31-32. old. E sorok szerzője, *Szalma József*, *Kötelmi jog, szerződés és kártérítés*, Újvidék, Forum, 1985. c. kötetében írta meg, első ízben, a bírói jogkörben okozott, az állam kártérítési felelősségére vonatkozó pozitív álláspontját. Ebben azt, hogy a bírói jogkörben okozott kárért az állam felelősséggel tartozik az általa vagy szerve által állampolgárnak okozott kárért. Ugyanis a károkozási jogviszony polgári jogi jellegű, tehát ebben az állam (államigazgatási, önkormányzati vagy bírósági) szerve, nem felé-, hanem mellérendelt helyzeténél fogva,

felelős az állampolgárnak okozott káráért, pl. indokolatlan büntető eljárás folytatása, vagy ártatlanul szabadságvesztésre marasztalt személyek esetében. Ld. továbbá, *Szalma József*, Szerződésen kívüli (deliktuális) felelősség az európai és a magyar magánjogban, kiadó: ELTE ÁJK, Budapest – Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008, 242.-247. old.; *Szalma József*, Haupttendenzen im ungarischen (Deliktischen) Haftpflichtrecht in der zweite Hälfte des 19. bis zur erste Hälfte des 20. Jahrhunderts mit besonderer Berücksichtigung der österreichischen Einfüsse, in: Legal transitions – Development of Law in Formerly Socialist States and the Challenges of the European Union, Szegedi Egyetem ÁJK, Szeged, 2007., 321-331. old.; *Szalma József*, Haupttendenzen in ungarischen Deliktsrecht, Rechtsgeschichtliche Vorträge, ELTE ÁJK, RV 50 Jubileumsband, Budapest, 2007, 362-375. old.; *Szalma József*, Der Einfluss des ABGB in der Rechtssprechung des ungarischen Obersten Gerichtshofes (Curia) – Präzedentien zu Schadenersatzrecht in der zweite Hälfte des 19. Jahrhunderts, in: Festschrift Wilhelm Brauner – Rechtsgeschichte mit internationaler Perspektive, Herausgeben von Gerald Kohl, Christian Neschwara, Thomas Simon, Wien, Manz' sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2008, 671-686. old.

26 Ld. Ptk. (2013), *Fogyasztói jogot csorbító feltétel*, 6.100. paragrafus: Fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis a fogyasztónak a jogszabályban megállapított jogáról lemondó nyilatkozata. Magyarország *Alaptörvénye* (2011. április 25, Magyar Közlöny, 2011. évi 165. sz.), M) cikkének (2) bekezdése szerint Magyarország biztosítja a *tisztességes gazdasági verseny* feltételeit. Magyarország fellép az *erőfölénnyel* való visszaéléssel szemben és védi a *fogyasztók* jogait.

27 A *fogyasztóvédelmi szerződések* meghatározását az új Ptk. átengedi a Fogyasztóvédelmi törvénynek. /A magyar fogyasztóvédelmi jogforrásokról és irodalmáról, ld. pl. *Fazekas Judit*, Fogyasztóvédelmi szakirodalom és jogszabálygyűjtemény, egyetemi tansegédlet, Novotni, Miskolc, 1996., 71-81. old./ A német Ptk. ezzel szemben a fogyasztóvédelmi szerződés meghatározását maga végzi el, nem adván ezt át a külön törvénynek. Ez olyan szerződés, melynek egyik fele gazdasági tevékenységet folytat (vállalkozó), a másik fél pedig üzleti tevékenységen kívül köti meg szerződését. A német BGB hatályos rendelkezése /310. paragrafus (3) bekezdése/ szerint a vállalkozó és a fogyasztó közötti szerződések akkor érvényesek, ha a vállalkozó által meghozott általános üzletkötési feltételek a fogyasztói szerződésben helyet foglaltak. Ezek a feltételek akkor is érvényesek, ha a fogyasztó tartalmi megfogalmazásukat nem befolyásolhatta. Amennyiben azonban e feltételek fogyasztói hátrányt okoztak, e körülményeket figyelembe kell venni a BGB 307. paragrafusa 1. és 2. bekezdése alapján. E rendelkezés nem alkalmazható az öröklési, családi jogi, társasági jogi, kollektív munkabéri (Tarifvertrag), vállalati és szolgálati szerződések terén A

munkaszerződések tekintetében a munkajog sajátosságaira való tekintettel, figyelemmel kell lenni, s a 305. paragrafust nem kell alkalmazni. A fogyasztói szerződés a vállalkozó és a fogyasztó között jön létre, miközben a vállalkozó a szerződést üzleti tevékenységének keretében, a fogyasztó pedig ezen kívül köti meg. V.ö.: *Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen* 29.6. 2000., BGBl I 946 – inzwischen aufgehoben. (Időközben megszűnt hatálya). Ld. Richtlinie 93/13/EWG des Rates vom 5. 4. 1993. über missbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen (visszaélő rendelkezések a fogyasztói szerződésben), ABIEG L 095, 29., Ld. pl. *Prütting, Wegen, Weinreich*, BGB Kommentar, Luchterhand, 2007., 522. old., 5. széljegyzet. Ld. *Verbraucherrechte Richtlinie, Abl L304 vom 22. 11. 2011*, 64. old. Ezen, újabb, 2011. évi európai fogyasztóvédelmi irányelv szerint (17. alaprendelet), a *fogyasztó* az, aki természetes személy, és szerződését üzleti, vállalkozási, vagy kézműves tevékenységen kívül köti meg. Ld. pl. *Kodex des österreichischen Rechts*, LexisNexis, Wien, 2012/13, Verbraucherrecht, Präambel, 907. old.

28 Ld. Ptk. (2013), XV. fejezet, *Szerződéskötés általános üzletkötési feltételekkel*, 6:77-6:81. Ld. továbbá a *Tisztességtelen általános szerződési feltételre* vonatkozó szabályokat, – 6:100-6:106, ezek között – *Vállalkozások közötti tisztességtelen szerződési feltétellel* kapcsolatos *közérdekű keresetet*: 6:106. paragrafus.

29 Ld. Ptk. LXXVII. fejezet, A termékfelelősség, 6:550-6:559 paragrafusok. Ezek szerint a termékkárért a hibás termék gyártója felel. A termék minden ingó dolog, akkor is, ha utóbb más dolog alkotórészévé vált. A termék akkor hibás, ha nem nyújtja azt a biztonságot, amely általában elvárható. A termékkár valakinek a hibás termék által okozott halála, testi sérülése vagy egészségkárosodása miatt bekövetkezett kár.

30 Ld. a Ptk. (2013), termékszavatosságról szóló, 6:168. – 6:170. paragrafusát, amely a gyártónak, v. vállalkozónak, a fogyasztó iránti felelősséget tartalmazza – utóbbinak eladott ingó dolog, termék hibája miatt. A fogyasztó ennek értelmében követelheti a gyártótól a hiba kijavítását, vagy az áru kicserélését. Különbözik a termékfelelősségtől abban, hogy a hiba nem okozott testi épségben kárt. Az osztrák jogban ld., *Petsche-Schmutzer*, Produktsicherheit, Produkthaftung, Manz Verlag, Wien, 2008, 1. oldal. Az (osztrák) termékfelelősségi törvény a fogyasztót a veszélyes termékektől oltalmazza, károkozás esetén kárfelelősséggel terhelve a gyártót. Az új Ptk. a 6:174. paragrafusában előírja a kártérítési igényt, – mind a kellékszavatosság mind a termékfelelősség esetén, amivel a károsult akkor léphet fel, ha a kicserélésnek, a kijavításnak, a törvény szavai szerint, nincs helye. A kellékszavatossági felelősség szerződési forrású és a nem szerződészerű teljesítésért való felelősséget jelent, – a termékfelelősség azonban deliktuális jellegű, mivel a

hibás termék a fogyasztó testi vagy egészségi épségében okozott kárt. Megkülönböztethető a kellékszavatosság, a termékszavatosság, a műszaki áru eladásánál kötelező járulékos garanciaszerződéstől, melynek értelmében az eladó, kivételesen a gyártó felelős a dolog működésért. (Ha a vasaló nem vasal, az autó nem fut). A kellékszavatosság a visszterhes szerződésekhez fűződik és a szolgáltatások megközelítően egyenlő értékét oltalmazza, a rejtett hiba kiküszöbölése útján. (Rejtett hiba a fogyasztó által az áru első ellenőrzése által észre nem vehető hiányosság). A termékfelelősség szokásos szabályozása szerint, elsősorban a gyártó által a termékbiztonsági törvényi kötelezettségeinek megszegése miatt áll be, amennyiben ez kárt okozott. A terméket előállító vállalkozó felelős a veszélyes termék által okozott kárért, egészség vagy testi sérelem, vagy halál előidézése miatt, a tárgyi felelősség szabályai alapján. Ld. az új Ptk., 6:535-6:539. paragrafusait. Pl., óvodában felrobbant a játéklabda és a gyermeknek szemsérülést okozott. A műszaki áruk vételéhez kapcsolódó járulékos garancia szerződéssel kapcsolatos felelősség pedig szerződési jellegű, melynek szavatossága a műszaki áru működésére – és nem értékére, mint a kellékszavatosságnál, – vonatkozik. Nota bene, a Ptk. különleges felelősségi alakzatok egyikeként a LXXII. fejezetben, szabályozza a termékkárért való deliktuális felelősséget (6:550-6:559). A termékkár alatt, mint már utaltunk rá, a Ptk. valakinek a hibás termék által okozott halála, testi sérülése vagy egészségkárosodása miatt beálló kár, melyért a gyártó felelős. (Ptk., 6:552-6:553).

31 Ptk. (2013), Kellékszavatossági jogok, 6:159-6:167. paragrafusok. (Rejtett) hibás teljesítés esetén a jogosult a dolog kicserélését vagy kijavítását igényelheti a kötelezett terhére.

32 Az új Ptk. (2013) 6:61. paragrafusa előirányozza a *visszterhesség általános vélelmét*: „A szerződéssel kikötött szolgáltatásért – ha szerződésből vagy a körülményekből más nem következik – ellenszolgáltatás jár.” E rendelkezés elfogadható, de nem szokásos. Általában a *visszterhesség vélelme csupán a kereskedelmi szerződésekre vonatkozik*, hiszen e szerződések célja a nyereség. Ezzel szemben, a polgári jogi szerződéseknél a cél valamely szükség ellátása, ami nevesítésénél fogva lehet vagy visszterhes (pl. adásvétel, bérlet) vagy ingyenes (ajándékozás). Tehát a polgári jogi szerződések nem ab initio visszterhesek, azaz már nevesítésüknél fogva lehetnek ingyenesek (ajándékozás, kamat nélküli kölcsön, stb.) Ezek szerint a visszterhesség vélelmének kiterjesztése a polgári jogi szerződésekre, ahelyett, hogy csak a kereskedelmi jogi szerződésekre szorítkozna, szerintem nem helyeselhetően, eltér a szokásos kódex-szabályozástól.

33 Ld. új Ptk. 2013, *Feltűnő értékaránytalanság* c. 6:98. paragrafusát: (1) Ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között anélkül, hogy az egyik felet az ingyenes juttatás szándéka vezetné, a szerződés megkötésének időpontjában *feltűnően nagy az aránytalanság*, a

sérelmezett fél a szerződést *megtámadhatja*.(2) Nem támadhatja meg a szerződést az, aki a feltűnő értékaránytalanságot *felismerhette*, vagy annak *kockázatát vállalta*. A felek az (1) bekezdésben megállapított jogot – *fogyasztó és vállalkozási szerződés kivételével a szerződésben kizárhatják*.

34 Ld. Ptk. (2013)., *Uzsorás szerződés*, 6:97 paragrafus; 6:113. paragrafus (3) bek.; 6:88. paragrafus (4) bek.. Alaprendelkezés szerint, ha a szerződő fél a szerződés megkötéskor a *másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt* kötött ki, a szerződés *semmis*.

35 Ld. Ptk. 2013, Joggal való visszaélés (*agere in fraudem legis*), 1:5. paragrafus; fedezetelvonó szerződés (*agere in fraudem partis*), 6:120. paragrafus (1)-(5) bekezdés.

36 Ld. Ptk. 6:98 (1) bek. in fine

37 Az uzsora nem szerencsés 1920-1944. évek közötti magyar jogtörténeti aspektusairól, okairól, ld., *Papp Attila, Uzsorabíróságok Magyarországon, Jura – A Pécsi Tudományegyetem ÁJK tudományos lapja, Pécs, 18. évfolyam, 2012/ 2. szám, 148-159. old.*

38 Ld., OÁPtk, 879. paragrafusának (1) bekezdése szerint a szerződés semmis, ha ellentétben áll valamely tilalommal, vagy a jó szokásokkal. A (2) bekezdés szerint a következő szerződések semmissek (....) 4. Ha valaki kihasználja a másik fél *könnyelműségét, rászorultságát, hátrányos értelmi képességét, tapasztalatlanságát vagy függő helyzetét* és ezáltal magának, vagy harmadik személynek olyan szolgáltatást biztosít, melynek értéke a másik szolgáltatással szembeűnő aránytalanságban áll. (Ld. pl. in: *Codex des österreichischen Rechts, bearbeitet von Dr. Franz Mohr, ABGB, LexisNexis, Wien, 2012/2013, 98. old.*

39 Ld. BGB, 138. paragrafus,jó szokás ellenes szerződések, Uzsora. (1) A szerződés mely ellentétben áll a jó szokásokkal, semmis. Különösképpen semmis az a jogügylet, melynek alapján valaki másnak *szorult helyzetét, tapasztalatlanságát, belátóképességének hiányát, vagy egyéb akarati gyengeségét kihasználva*, a maga vagy harmadik személy javára olyan vagyoni előnyt ígér vagy biztosít, mely szembeűnően aránytalan az általa nyújtott szolgáltatással. Ld.pl. in: *Prütting, Wegen, Weinreich, BGB Kommentar, Luchterhand, 2007, 155. old., a kommentárral: 169. oldalig.*

40 Ld. *Obligationenrecht*, Svájc., 21. szakasz: Amennyiben a szerződés a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között szembeűnően aránytalan kötelezettségeket hozott létre, melynek

megkötésére az egyik fél által a másik fél *szükséghelyzetének, tapasztalatlanságának, vagy könnyelműségének* kihasználása került sor, a sérelmezett fél egy éven belül jogosult arra, hogy a másik felet értesítse arról, hogy a szerződést tovább nem állja, és hogy igényelje az általa nyújtott szolgáltatás visszatérítését. Ld. pl., in: *Obligationenrecht*, Bundeskanzlei, Bern, 1984, 5. old.

41 Ptk. XXVII. Fejezet, A szerződés módosítása, 6:192 (Bírósági szerződésmódosítás). Ennek (1) bekezdése szerint bármelyik fél a szerződés bírósági módosítását kérheti, ha a felek közötti tartós jogviszonyban a szerződés megkötését követően előállott körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése lényeges jogi érdekét sérteni. A módosítás feltétel az, hogy a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható, a körülmények megváltozását nem ő idézte elő, a körülmények megváltozása nem tartozik a rendes üzleti kockázatok körébe. Ez eddig rendben volna. Hiányzik a másik rendszerinti szankció, a tartós, visszerhes szerződés előre nem látható körülmények miatt a kötelezettet súlyos gazdasági nehézségbe sodrása következtében, a szerződés *felbontásának* lehetősége

42 Új Ptk, 6:59. paragrafus, (1), (2) bekezdés.

43 Magyarország *Alaptörvénye*, M) Cikk, (1) bekezdés: Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a *vállalkozás szabadságán* nyugszik .Ld. pl. in: Magyarország Alaptörvénye, Novissima Kiadó, Budapest, 2012., 6. old.

44 Ld. Új Ptk, 6:59 paragrafus (2) bekezdés, 6: 60. paragrafus(1),(2) bekezdés – jogszabály által meghatározott szerződési tartalom.

45 Ld. 6:70. paragrafus (1)-(3) bekezdés. *Írásbeli alakhoz kötött szerződés*. Írásbeli alakhoz kötött szerződés megkötésére az ajánlatot és az elfogadást is írásban lehet megtenni. Nem kötelező, hogy a szerződés egy okiratban szerepeljen.

46 Ld. pl. *Szalma* József, A jó szokások (jó erkölcs) és a közrend megsértésének jogi következményei a magyar polgári jogban, Magyar jog, Budapest, 2011/7. sz. 397-412. oldal. Ld. továbbá: *Kiss* Gábor, *Sándor* István, A szerződések érvénytelensége, második, hatályosított kiadás, LexisNexis, HVG ORAC, Budapest, 2014, Bevezetés, 15-44. oldal.

47 Ld. a Ptk. (2013), 6:96. paragrafusát – *Jó erkölcsbe* ütköző szerződések, – mint generálklauzulába ütköző szerződések, szemben a tilos szerződésekkel, melyek konkrét imperatív jogszabályba ütközőek, ld. Ptk 6:96. paragrafusát. Az új Ptk 6:88. paragrafusának

(1) bekezdése értelmében a semmis szerződés megkötésének időpontjától érvénytelen. Az alapvető szankció a szerződés megkötését *megelőző helyzet helyreállítása*. Ld. Ptk – Eredeti helyzet helyreállítása, 6:112 paragrafus (1)-(2) bekezdés. Ennek értelmében mindkét fél kérheti szolgáltatásának *természetbeni* visszatérítését, miközben gondoskodni kell a szolgáltatások eredeti értékegyensúlyának fenntartásáról. A 6:113. paragrafus szerint pedig, ha a természetbeni helyreállítás nem lehetséges, a bíróság elrendelheti az ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás *pénzbeli* megtérítését.

48 Ld. a Ptk., megtámadásra vonatkozó, 6:89. paragrafusának (1)-(5) bekezdéseit.

49 Ld. Ptk., 6:90. paragrafus (1)-(3) bekezdés.

50 Ld. Ptk. 6:91. paragrafus (1)-(2) bekezdés.

51 Ld. Ptk (2013, 6:89. paragrafus (5) bekezdés. Szerintem problematikus a (4) bekezdés, mely szerint a megtámadásra jogosult a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogás útján megtámadási jogát akkor is érvényesítheti, ha a megtámadási határidő már eltelt. Külön tanulmányt érdemel ennek kritikája. Más: az Új Ptk. (6:89) szemben az általánosan elfogadott megtámadási szabályokkal, *ex tunc* semmisséget irányoz elő – *ex nunc* semmisségi hatály ellenében. Az *ex tunc* semmisségi hatály a semmisségre és nem a megtámadhatóságra jellemző. A semmisségnél szokásos az előző helyzet szerződés megkötése előtti helyreállítása, a megtámadhatóság esetében, azért mert a (relatív) semmisség hatálya a semmisség megállapításának idejétől kezdődik, a jóhiszemű fél megtarthatja szolgáltatott dolog gyümölcseit. Egyébként az új Ptk. előírja a konvalidációt a felek akaratából, ld. Ptk. 6:111. paragrafus (1), (2) bekezdéseit.

52 Az új Ptk. 6:89 paragrafusának (3) bekezdése szerint: A megtámadási jog a szerződés megkötésétől számított egyéves határidőn belül a másik félhez intézett jognyilatkozattal vagy közvetlenül a bíróság előtti érvényesítéssel gyakorolható.

53 Ld. Ptk. 6:92 (Titkos fenntartás, színlelt szerződés).

54 Ptk. 6:88 paragrafus, (2) bekezdés. A Ptk. szerint ha a semmis szerződés más szerződés érvényességi kellékeinek megfelel, ez utóbbi érvényes, kivéve, ha ez a felek feltehető szándékával ellentétes. Problematikusnak tűnik a megfogalmazás-megoldás. Felesleges a feltehető szó. Nem a feltehető, hanem a valós szándéknak nem felel meg. Hiányzik az, hogy a konverzió a bírósági közreműködés révén történik. Ugyanis a semmis szerződés közérdeket sért, ennek szankcióját a felek nem valósíthatják meg bírósági közreműködés nélkül,

független jogügyleti akaratukkal. A konverzió a szokásos megoldás szerint, csak a közérdeket értelmező bíróság közreműködésével valósítható meg, a felek konverziós kérelmére, a megelőzően megindított semmisségi perben.

55 Ptk, 2013, 6:114. paragrafus (1)-(2) bekezdés. Fogyasztói szerződés részleges érvénytelensége: 6:114 (2) bekezdés.

56 Új Ptk, XIX Fejezet, 6:108-6:114. paragrafusok

57 A jogértelmezés módszereiről ld. *Cservák Csaba: A jogértelmezés - és az alkotmányértelmezés egyes módszerei, FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA, 2017/2. sz., 56-59. old.*

58 Új Ptk VII cím, a szerződés hatálya, hatálytalanság, 6:116.-6:120. paragrafusok.

59 Ld. Új Ptk 2:12 paragrafus (A korlátozottan cselekvőképes kiskorú). A korlátozottan cselekvőképes kiskorú az a személy aki 14 éves korát betöltötte és nem cselekvőképtelen. Az ő jognyilatkozatának érvényességéhez szükséges törvényes képviselőjének hozzájárulása.

60 Ld. Új Ptk, 2:20. paragrafus, (1) bekezdés: Cselekvőképességében részlegesen korlátozott személynek a bíróság ítéletében meghatározott ügycsoportokra vonatkozó jognyilatkozatának érvényességéhez gondnokának hozzájárulása szükséges.

61 Ld. Ptk, VII. Cím, A szerződés hatálya, hatálytalanság, 6:116-6:119. paragrafusok.

62 Ld. pl. *Bienvennex, Des conditions impossibles, illicites au contraire aux moers dans les actes á titre gratuit, thèse, Rennes, 1899; Lepelletier, Des condicions impossible, illicites et contraire aux moers, thèse; Paris, 1899; Otetelesan, Effects de la condition impossible, illicite et contraire aux moers dans les actes a titre gratuit, thèse, Paris, 1910. Ld., újabban, Peltier, L'inexistence en droit privé, Revue de la recherche juridique, 2000/3.sz. A francia Code civil 1108. szakasza értelmében a szerződés létrejövetele és érvényének lényeges feltétele a felek akaratmegegyezése a kötelezettségvállalásról, a szerződő felek cselekvőképessége, a szerződés tárgya, és ha szükséges, alakja, valamint a kötelem megengedett jogcíme. Ld., *Code civil, (szerk. A. Tisserand, G. Wiederkehr, F. Jacob, X. Henri, G. Venandet) Paris, Dalloz, 2003, 890. oldal.**

63 Ld. erre vonatkozó véleményünket és norma-javaslatunkat a Valóság folyóirat e tanulmányunkban már hivatkozott számában (2012/10) megjelentetett cikkünkben.

64 Ld. a 2013. évi V. törvényt, – Harmadik könyv, Jogi személyek, harmadik rész, Gazdasági társaságok joga,- a 3:88 paragrafustól kezdődően. V. ö.: Társasági törvény (2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról), Árboc Kft, Budapest, 2012, 3-66. old., 1-367. paragrafusok.

65 Ld. a Valóság c. folyóirat 2012. évi 10. számában, az új magyar Ptk. egészének szentelt tanulmányomat.

66 Ld. 2006. évi IV törvényt a gazdasági társaságokról,.in: *Gárdos Péter*, a Polgári Törvénykönyv, Complex, Budapest, 2013, 365.old. , v. Társasági törvény- 2006. évi IV. törvény a gazdasági Társaságokról, Árboc Szolgáltató Kft, Budapest,2012.

67 Ld. a kereskedelmi jogi hitelszerződésre vonatkozó 2013. évi V. törvény 6:382. paragrafusát,” szemben” a polgári jogi kölcsönnel (6:383-389 paragrafusokkal). A 6:382.paragrafus (1) bekezdése szerint a hitelszerződésnek, – mely hitelkeret rendelkezésre bocsátását nyújtja, – egyik faja a kölcsön, melyhez csatlakozhat a kezességi szerződés, és a garanciaszerződés.

68 Jogbérleti, franchise szerződés, ld. a 2013. évi V. törvény, 6:376-6:381 paragrafusok.

69 Ld. a 2013. évi V. törvény 6:405.- 6:408. paragrafusait.

70 Ld. a 2013. évi V. törvény 6:409-6:414 paragrafusait.

71 Ld. *Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts* vom 2001.11.01, Bundesgesetzblatt I. 3138, mit einer Neubekanntmachung des BGB vom 2.02.2002 eingeführt hat (2002. január 2.-án lépett hatályba). Ld., *Prütting, Wegen, Weinreich*, BGB Kommentar, 2. Auflage, Luchterhand, 2007, 2. old.; *Däubler-Gmelin*, Neue Juristische Wochenschrift, 2001, 2281.

72 Ld. A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992.évi XXII. törvényt. Ld. továbbá:A Munka Törvénykönyve, 2012. évi I. törvény – kiegészítve a 2012. évi LXXXVI. törvény (Mth) vonatkozó részeivel, Novissima Kiadó, Budapest, 2013, 42-62. paragrafusok. Ld. a munkaszerződésre és kollektív szerződésre vonatkozó kódexbe való beillesztésére, inkorporálására vonatkozó javaslatunkat, *Prugberger Tamás, Szalma József*, A munkaviszonyról szóló szerződés és az Új Ptk, Gazdaság és Jog, 10/2012. sz., 14-17. old.

73 A Munka Törvénykönyve (2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről-Mt) a polgári jogi szabályok alkalmazásáról 31. (jognyilatkozatok) és 177. (kártérítés) paragrafusaiban szól

kifejezetten. Az Mt. 31. paragrafusa szerint „a jognyilatkozatokra egyebekben (megj.: tehát Mt-vel nem szabályozott részben) – a Ptk XVII.-XXII fejezeteinek rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni, azzal, hogy a megállapodás bírói úton nem módosítható.” Az Mt. 117. paragrafusa az Mt-vel nem szabályozott részben hivatkozik a Ptk. kártérítési szabályaira: „A kár megtérítésére egyebekben a Ptk XXXI. fejezetének szabályait kell alkalmazni.” Egyébként a Munka Törvénykönyve számos helyen szabályozza azt, ami a Ptk-k rendszerinti szabályozási joganyaga kellene legyen, és az új Ptk.-ban azzá is vált: pl. személyhez fűződő jogok védelme (9. paragrafus), feltétel és időhatározás (19. paragrafus), alaki kötöttség (22. paragrafus), határidő számítása (25. paragrafus), semmisség és megtámadhatóság (27-30. paragrafusok). Szerintem felesleges a kettős, esetenként ismétlődő sőt, néha ok nélkül divergensnek tűnő szabályozás.

74 Ld., a 2013. évi V. törvény 6:59. paragrafusát.

75 Ld, a 2013. évi V. törvény 6:96. paragrafusát.

76 Ld. a 2013. évi V. törvény 1:5 paragrafusát (joggal való visszaélés), 1:4 paragrafusát (felróhatóság) és 1:2 paragrafusát (értelmezési alapelv). Utóbbi szerint a Ptk rendelkezését az ország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni. A Ptk 6:95. paragrafusa szerint semmis az a szerződés, amely (értsd: kényszerítő és nem diszpozitív- megengedő) jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály (értsd: kényszerítő és nem diszpozitív- megengedő jellegű) megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz.

77 Ld. a Ptk. I:3 paragrafusát.

78 Ld. a 2013. évi V. törvény 6:65. paragrafusát.

79 Ld. a 2013. évi V. törvény, 2:52. paragrafusának (1)-(3) bekezdését. Értelemszerűen ezek a rendelkezések csupán a természetes személyekre vonatkoznak.

80 Inyt – 1997. évi többször módosított CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról, legutoljára módosítva a 2012. évi LXXXV., LXXXVI. tv. 2013. II. hó 1.-től kezdődő hatállyal. Az alapelvekről, ld. pl. *Szalma József*, *Ingatlan-nyilvántartás, Telekkönyvi jog és eljárás*, Budapest, ELTE ÁJK, 2005, 57-102. old.; *Kuruc Mihály*, *Magyar Ingatlan-nyilvántartási jog, a bizalomvédelmi joghatások tükrében*, Budapest, ELTE ÁJK, 2007, 76. 159,185. old.; *Anka Tibor*, *Gárdos István*, *Nemes András*, *A zálogjog kézikönyve*, HVGORAC, Budapest, 2003, 148.old.; *Cséka Éva Katalin* – *Darák Péter*, *Hidasi Gábor*, *Kovács László*, *Zámbó Tamás*, *Az*

ingatlan jogi kézikönyve – az ingatlan a polgári jogban, KJK, Budapest ,2004, 54-59.old.

81 Ld. a 2013. évi V. törvény, Ötödik Könyv, Negyedik rész, Az ingatlan-nyilvántartás, X. Cím, Az ingatlan-nyilvántartás és annak elvei (nyilvánosság elve, okirati elv, bejegyzési elv, rangsor elve, közhitelességi elv) -5:165-5:170; 5:171-5:181. paragrafusok. Ld. Vékás Lajos, Gárdos Péter, A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal, Complex-Wolters Cluwer, Budapest, 2013, 493-503. old.

82 Ld. az új Ptk családi jogi rendelkezéseinek elemzését : *Szeibert Orsolya*, Az új Ptk. családjogi rendelkezései, Jogtudományi Közlöny, 2013/5, 30-old. (II. Rész).

83 Ld. a 2013. évi V. tv., Negyedik Könyv: Családjog, Első rész, Alapelvek, 4:1 – 4:4 paragrafusok (a házasság és a család védelme, a gyermek érdekének védelme, a házastársi egyenjogúság védelme, a méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve).

84 Ld. a 2013. évi V. tv. 4:63- 4:68. paragrafusait. Az alárendelés szerint (1) a házassági vagyoni szerződésben a házastársak *maguk határozhatják meg azt a vagyoni rendszert*, amelyet a *házastársi vagyoni közösség helyett* a szerződésben meghatározott időponttól életközösségük időtartama alatt a vagyoni viszonyaikra alkalmazni kell. (2) A felek a házassági vagyoni szerződésben *vagyonuk meghatározott részei* tekintetében *különböző vagyoni rendszereket köthetnek ki*, és eltérhetnek a törvényes vagy a választott vagyoni rendszerek szabályaitól is, ha az eltérést e törvény nem tiltja./4:63 paragrafus (1) és (2) bekezdése/. Házassági vagyoni szerződést a házasulók és a házastársak személyesen köthetnek. (4:61 paragrafus (1) bekezdése). E szerződés nem tartalmazhat e szerződés előtt egyik fél korábbi kötelezettségeire vonatkozó visszamenő rendelkezést. Harmadik személlyel szemben a külön, vagy közös vagyoni vonatkozó rendelkezés csak akkor érvényes, ha harmadik személy erről tudott vagy tudnia kellett volna./4:6 paragrafus (2) bek./ Alakiság tekintetében az új Ptk. a közokirati (nota bene, nyilván közjegyzői), vagy ügyvédi ellenjegyzés mellett magánokirati formát szabja meg az érvényesség feltételeként. Egyébként az új Ptk a házassági vagyoni szerződésnek harmadik személy iránti hatályát csak akkor irányozza elő, ha azt a házassági vagyoni szerződések országos nyilvántartásába bevezették. /4: 65. paragrafus (2) bekezdés/.

85 V.ö.: *Petrik Ferenc* (szerkesztő,lektor: Kovács András György), Ingatlan-nyilvántartás – az új Ptk. alapján, HVG ORAC, Budapest, 2015, 34-67. oldal.

86 Ld. pl. *Szalma József*, Ingatlan-nyilvántartás, Telekkönyvi jog és eljárás, Bibliotheca Iuridica, ELTE ÁJK Állam-és Jogtudományi Karának tudományos kiadványai, Budapest, ELTE

ÁJK, 2005, 2. old.; Szalma József, Az ingatlan-nyilvántartás bírósági vagy közigazgatási hatáskörbe tartozásáról, Jogtudományi Közlöny, Budapest, 2002/12. sz. 499-506. old.

87 Ld. pl., Kurucz Mihály, Az ingatlan-nyilvántartás szervezeti- hatásköri aspektusa: Bíróság, vagy közigazgatási hatóság, Gazdaság és Jog, 2003/7-8. szám, 15-28. old.

88 Ld. 2013. évi V. tv 6:22. paragrafus (3) bekezdését: „Az elévülési idő megváltoztatására irányuló megállapodást írásba kell foglalni.“ Ily módon az új Ptk. az elévülési határidő tartamának törvénytől eltérő szerződési módosítási lehetőségét általánossá teszi. Az elévülési határidők a klasszikus tan szerint kényszerítő jellegűek, illetően tartamuk szerződéssel, különösképpen egyoldalú jogügyleti nyilatkozattal se nem hosszabbíthatóak, se nem rövidíthetőek. Az elévülési idő folyamata befolyásolható (pl. elévülési határidő nyugvása, vagy felfüggesztése útján, de ez rendszerint nem jogügyleti akaraton, hanem ténykérdésen múlik, múlt, pl. elévülési határidőn belüli perlés). Más kérdés, hogy az elévülési típusú határidő múltán benyújtott perlés esetén az alperes elévülési kifogása fakultatív, elmaradása esetén a bíróság marasztaló ítéletet hoz, ha egyébként a követelés alapos. Utaljunk csupán arra, hogy a német BGB kötelmi jogi részének alapos 2002. évi reformja után is megmaradt ennek 202. paragrafusa, mely kifejezetten tiltja az akár elévülési, akár jogvesztő típusú határidők szerződés útján történő módosítását, azaz ebben a tekintetben csupán kivételesen megengedő. (Ld. Pl. *Prütting, Wegen, Weinreich*, BGB Kommentar, Luchterhand, 2007, 293.-294 old.). Vonatkozó újabb magyar jogirodalom is, úgy látom, szkeptikus (borúlátó) az elévülési határidők jogügyleti befolyásolására, különösképpen egyoldalúan, az ÁÜF (Általános üzletkötési feltételek) útján. Ld., *Gondosné Pusztahelyi Réka*, A magánjogi elévülés dogmatikai alapjai, PHD értekezés, Miskolc, 2013, 123-125.old. Ugyanis, fogyasztói szerződés esetén a rendszerint piaci erőfölénnyel rendelkező vállalkozó ÁÜF-e által egyoldalúan rövidíthetné az elévülési határidőt, ami az egyébként a fogyasztóvédelmi EU-s irányelvekkel, – melyek rendeltetésük szerint a gyengébb felet, a fogyasztót oltalmazzák, – ellentétes lenne. Igaz, az új Ptk. az ÁÜF szerződésre gyakorolt hatását csak akkor ismeri el, ha az ÁÜF-fel az érintett másik szerződő fél egyet értett.

89 Ld., (Új) Ptk, Második rész, Hatálybalépés és átmeneti rendelkezések, 8:4.paragrafus, első bekezdés. Ld. pl. in: Új Ptk, 2013. évi V. törvény, Novissima Kiadó, Budapest, 2013, 259. old.

90 Ld. *Einführungsgesetz zum BGB in der Fassung der Bekanntmachung vom 21. September 1994.* (Bundesgesetzblatt I S. 2494, 1997 I S. 1061), mely legutóljára 2004 április 23.-án módosult (Bundesgesetzblatt 598, 599). Ld. Pl. in: BGB mit dem Einführungsgesetz zum BGB –EBGB, Area Köln, 2005, 379. old.

91 A BGB 1900 január 1.-én lépett hatályba, az Einführungsgesetz 1. paragrafusában megszabott külön törvényekkel, vagy módosításaikkal egy időben.

92 Ld. pl. Polgári perrendtartás, Patrocínium, Budapest, 2017.

93 Ld., *A munka törvénykönyve*, 2012. évi I. törvény, hatályba lépett 2012.július 1.-én, in: Novissima Kiadó, Budapest, 2012. A törvénykönyvet az Országgyűlés a 2011. dec. 13.-ai ülésnapján fogadta el, ld. op. cit., 3. old.

94 Ld. Szalma József, Németország kereskedelmi (vállalkozói) jogáról, Jogtudományi Közlöny, MTA Állam és Jogtudományi Bizottságának folyóirata, Budapest, 1999/12, sz, 549-557. old.

95 Ld., *Kodex des Bürgerliches Recht*, 2012/13 bearbeitet von Dr. Franz Mohr, LexisNexis, Wien, ABGB, 1. old. Utolsó módosítás, BGBl (Bundesgesetzblatt), VfGH, I 2012/68.sz. Ezzel együtt az ABGB-nek meghozatalától napjainkig, összesen 83 módosítása volt. Ezek között újabban vannak olyanok, amelyek az uniós jog hatására történtek meg.

96 Ld., *ABGB*, in: *Codex des österreichischen Rechts, Bürgerliches Recht*, Lexis-Nexis, Wien, 2012/2913, – Verjährung, Par. 1451-1502, 149-153. old.

97 *Code civil*, prescription, art.2236-2275, in: *Code civil*, Dalloz, Paris, 2003, Chapitre III, Des causes qui empêchent la prescription, IV. Des causes qui interrompent ou qui suspendent le cours de la prescription, V. Du temps requis pour prescrire, 1972-2004. old. Loi du 31. dec. 1913, art. 18.- tous les objects mobiliers classés sont imprescriptibles. (ibid, 2004. old.).

98 Ld. pl. Szalma József, A svájci Kt (1912, évi Kötelmi Törvény) kodifikációs jelegységéről, rendszeréről és szabályozási módszerről, Magyar Jog, 2008, 2008/3. szám, 168-180. Old./

99 Übergangsbestimmungen des Bundesgesetzes vom 30. März 1911.

100 Ld. *Obligationenrecht* vom 10. März 1911, Bundeskanzlei, 1988, 344. old., 353. old.: *Schluss- und Übergangsbestimmungen* (Záró és átmeneti rendelkezések); 344. old.: Änderungen zu den Titeln XXIV-XXXIII. Vom 23. März 1963, – ennek 2. szakasza a társasági statútumoknak az új Kt-val és cégbejegyzési törvénnyel való összehangolására, azaz új bejegyzésére öt éves határidőt szabott meg.

101 Ld., Magyarország Hivatalos Lapja, 2013. nov. 8.-ai 185. szám.

102 Ld, 2013. évi CLXXVI. törvény A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről, Magyar Közlöny, Magyarország Hivatalos Lapja, 2013. november 8., 185. szám, 80486.

103 Ptké, 1 paragrafus.

104 Ptk 2:18, 2:19, 2:31-2:37. paragrafusok,

105 Ld., Ptké., 2.-7. paragrafusokat.

106 Ptk:51-54 paragrafusai.

107 Ld. Ptké. 8. paragrafus (1), (2) bekezdéseit.

108 Ptk 3:1-3:62. paragrafusok.

109 Ptk. 3:1-3:48, 3:63-3:87, 3:378-3:404. paragrafusok.

110 Ptk. 3:1-3:48, 3:88-3:324, 3:368-3:377, 3:161, 3:211, 3:34.3:34, 3:35-3-37, 3:212 paragrafusok.

111 Ptk. 3:1-3-48, 3:325-3:367 paragrafusok.

112 Ptké., 9-22. paragrafusok.

113 Ptké 9. paragrafus (1), (2) bekezdés.

114 Ptk 4:12, 4:21-4:23, 4:29, 4:34-4:85, 4:38 (3) bek., stb.

115 Ptké 24-29. Paragrafusok.

116 Ptké., 29. paragrafus – fűződik a Ptk 4:38 (3) bekezdéséhez.

117 Ptké., 41-53 paragrafusok.

118 Ptké 41. paragrafus.

119 Ptké., 42-49. paragrafusok melyek kapcsolódnak a Ptk 5:3, 5:12, 5:19, 5:28-5:29, 5-32-5-34, 5:45, 5:68-5:72, 5:86-5:72. 5:86-5:144. paragrafusaihoz.

120 Ptk., 6:13, 6:16, 6:54, 6:518-6:564, 6:439-6:490, 6:565-6:567. paragrafusait.

121 Ptk.,50-56. paragrafusok.

122 Ptké 50. paragrafus (1), (2) bekezdés..

123 Ptké 54. paragrafus, a Ptk 6:518-6:564 paragrafusainak hatálybalépésével kapcsolatban.

124 Ptk 6:439-6:490. paragrafusai.

125 Ptké 55. paragrafus (1) bekezdés.

126 Ptké., 57. paragrafus (1), (2) bekezdés.

127 Ptké 63. paragrafusa.

128 Ptké., 66. paragrafusa.

129 A Ptké. 67. és 68. paragrafusai szerint a Ptk. hatálybalépésével egyidejűleg hatályukat veszítik: (1) a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény; (2) a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény; (3) a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény; (4) a szövetkezetekről szóló 1993. évi X. törvény; (5) a termékfelelősségről szóló 1993. évi X. törvény; (6) a Ptk egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1993. évi XCII. törvény; az önálló kereskedelmi ügynöki szerződésről szóló 2000. évi CXVII. törvény; számos hatálybaléptetési rendelet, nevezetesen: a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény hatálybaléptetése és végrehajtása, valamint a személyi jog egyes kérdéseinek szabályozási tárgyában c. 1952. évi 23. törvényerejű rendelet; a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1960. évi 11. törvényerejű rendelet; a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. Törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1978. évi 2. törvényerejű rendelet; a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének a külgazdasági kapcsolatokra történő alkalmazásáról szóló 1978. évi 8. törvényerejű rendelet; a talált dolgok tekintetében követendő eljárásról szóló 18/1960. (IV.12) Korm.rendelet; a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5) Korm. rendelet; a szövetkezet által létre hozott közösségi alapból nyújtott támogatásokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 124/2006 (V.19) Korm. Rendelet.

130 A személyiségi jogok egyéb alkotmányjogi összefüggéseiről ld. *Cservák Csaba*: Az

alapjogokat érvényesítő intézményrendszer, Lícium-Art, Debrecen, 2018, 16-20.

131 Vö.: *Szalma* József, A svájci Kötelmi törvényről – A kódex és a kódexen kívüli törvények kapcsolatáról, in: Új kihívások Európában. A jogtudomány válaszai, Konferenciakötet, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008, 125-147. oldal. Ld. Petrik Ferenc, (szerk.-lektor Kovács András György) Ingatlan-nyilvántartás – az új Ptk- alapján, HVG ORAC, Budapest, 2015,39-65,

132 Ld. pl. *Szalma* József, Ingatlan-nyilvántartás, Telekkönyvi jog és eljárás, ELTE ÁJK, Budapest, 2005,35. oldal.

133 V.ö.: *Prugberger* Tamás, Az új Ptk. és a munkajogi szabályozás, különös tekintettel az egyéni és a kollektív munkaszerződésre, in: A munkajog és a polgári jog kodifikációs és funkcionális összefüggései, tanulmánykötet, szerk. Manfred Ploetz és Tóth Hilda, Novotni Kiadó, Miskolc, 2001,71- 160. oldal; *Radnay* József, A Ptk. és a munkajog kapcsolata különös tekintettel a magyar jogra, uo. 253-276. oldal; *Kiss* György, Az új Ptk. és a munkajogi szabályozás, különös tekintettel az egyéni munkaszerződésekre, u. o. 191-252. oldal; *Kenderes* György, A munkaszerződés hazai szabályozásának alapkérdései, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért, Miskolc, 2007, 143. oldal: (Munkaviszony vagy polgári jogi viszony); *Prugberger* Tamás, A munkavégzéssel össze függő szerződések jogdogmatikai és elhatárolási kérdései, in: Collectio Juridica Universitatis debreceniensis, I. Debrecen, 2001; az utasíthatósággal összefüggésben, az ún. „önálló” és „önállótlan” munka kapcsán, ld. *Prugberger* Tamás, Európai és magyar összehasonlító munka- és közszolgálati jog, Budapest, 2006, 25. oldal; *Kenderes* György, A munkaszerződés hazai szabályozásának alapkérdései, op. cit, 103. oldal; *Szalma* József, A munkajogi kártérítési felelősség osztályozása – és helye a magánjogi felelősség rendszerében, Magyar Jog,2018/1. szám. 58-64. oldal; *Szalma* József, A munkajogi kártérítési felelősség jogi természete, in: Miskolci Jogi Szemle XII. évfolyam, Ünnepi Tanulmányok *Prugberger* Tamás professzor emeritus 80. születésnapjára; *Szalma* József, A munkaszerződés, a szolgálati szerződés és a kollektív szerződés (Az új Ptk. mint a munkaszerződés jogszabályi háttere és a Munka Törvénykönyvének vonatkozó szabályai), in: Szociális elemek az új Ptk.-ban, KRE ÁJK, Budapest,2012, 174-186. oldal; *Szalma* József, Arbeitsvertrag – Kodexfrage oder einheitliches Arbeitsrecht, Annales Stientiarium Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Sectio Juridica, 2013, tomus 54,441-451. oldal; *Szalma* József, Arbeitsvertrag – Kodexfrage oder einheitliches Arbeitsrecht im ungarischen Recht, (angol nyelvű összefoglalóval: Labor Contract – Whether it Should be Governed in the Civil Code or in Separate Statute Pertaining to Labour Law), Journal on European History of Law, Science center, The European Society for History of Law, Bünn-Brno, Vol . 4/2013 No 2, 118/122. oldal; *Szalma* József- *Prugberger* Tamás, A munkaviszonyra irányuló szerződés és az

új Ptk., *Gazdaság és Jog*, 2012/10 szám, 577-588. oldal; *Szalma* József, A munkajog hatása a polgári jogra, *Magyar Jog*, 2015/3. szám, 182-188. oldal; *Szalma* József, Európai doktrinális hatások az új Ptk. felelősségi szabályaira, *Glossa Juridica*, KRE ÁJK, Budapest, 2015, 2. évfolyam, 12- szám, 23-34. oldal.; *Szalma* József, Dienst- und Angestelltererfindung im ungarischem Recht, *Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Sectio Iuridica*, 2006, 299-314. oldal.

134 Ld. pl. Munkajogi jogszabálygyűjtemény, Patrocínium, Budapest, 2016.

135 Ld. *Szalma* József, Arbeitsvertrag – Kodexfrage oder einheitliches Arbeitsrecht im ungarischen Recht – Labour Contract – Whether it Should be Governed in the Civil Code or in Separate Statute Pertaining to Labour

136 Law in the Light of Hungarian Law-, *Journal on European History of Law*, Sciences Center, The European Society for History of Law, Brünn-Brno, vol. 4/2013, No. 2. 118-122. oldal.

Fr. *Alexander – C. Delré*, *Notions de droit civil, de boeck – Groupe De Boeck*, Bruxelles, 2011, 9. oldal.

137 Ld. pl. *Szalma* József, A fogyasztói jogok oltalma és az új Ptk. in: Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára, szerk. *Barzó Tímea, Juhász Ágnes, Leszkoven László, Pusztahelyi Réka*, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztésért, Miskolc, 2015, 524-534. oldal; *Szalma* József, A tulajdon-átruházásról általában és a biztosítéki célú tulajdon-átruházás egyes kérdéseiről, in: A tulajdon-átruházás összehasonlító kereskedelmi és üzleti jogi kérdései, szerk. Erik Stempien, Miskolci Bodnár Péter, *Acta Caroliensia Conventium Convetorum Scientiarum Iuridico_Politicarum*, KRE ÁJK, Budapest, 2015, 271-295. oldal.

138 Ld. *Szalma* József, Tilos-e a fiduciárius szerződés, – Észrevételek az Új Polgári Törvénykönyv rendelkezéseire, *Acta Juridica Facultatis Politico-Juridicae, Universitatis Scientiarum de Rolando Eötvös nominatae*, 2013, tomus 50, 177-186. oldal.

139 Ld. *Szalma* József, *Kutatásmódszertan*, Patrocínium, Budapest, 2016, 101-156. oldal; *Szalma* József, Einfluß der Willens- und Erklärungstheorie auf europäische zivilrechtliche Kodifikationen und die Theorie über die Willensgeschäften, *Journal on European History of Law*, Brünn- Brno, 2016, Vol. 7, No 1, 23-34. oldal.

140 Ld. pl. *Anka Tibor, Gárdos István, Nemes András*, (szerk. *Sáriné Simkó Ágnes*), *A zálogjog kézikönyve*, HVG ORAC, Budapest, 2003, 253. oldal.

141 V.ö.: *Szalma* József, A fogyasztóvédelmi jogról, Magyar Jog, 2010/1. szám, 29-32. Oldal.

142 Ld. erről, *Szalma* József, Sérelemdíj és a személyiségi jogok megsértésének magánjogi szankciói az európai és a magyar jogban, Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK. Acta Carolinensis Scientiarum Juridico Politicarum, Budapest, 2018, 32-44.oldal.

143 Ezen, alapjogi összefüggésekkel is rendelkező kérdésekkel összefüggésben kiemelten fontos a német vonatkozások elemzése, mert azok szintén jelentősen hatottak a magyar jogfejlődésre. Ld. *Cservák Csaba*: Német hatás a magyar alkotmányfejlődésre a rendszerváltozást követően, *MAGYAR JOG* 2017/9. sz. 567-580.old.

144 Ld. *Szalma* József, Egyetemleges és osztott kártérítési felelősség a többes károkozás esetén – különös tekintettel az új Ptk. rendelkezéseire, Magyar Jog, 2016/ 6. szám 321-328. oldal.; *Szalma* József, Solidary and divided Liability on joint Tortfeasors -with special Regards tho the Provisions of the new Hungarian Civil Code, Journal on European History of Law, The European Society for History of Law, STE Science Center, Brunn-Brno, vol. 2017/8, No. 1.65-75. oldal.